

فصل پنجم

اسناد تجاری

اهداف رفتاری :

پس از مطالعه این فصل از فراگیر انتظار می‌رود که :

- ۱- انواع اسناد تجاری را توضیح دهد.
- ۲- تفاوت‌های انواع مختلف اسناد تجاری شامل سفته، برات و چک را بداند.
- ۳- ثبت‌های حسابداری مربوط به دریافت و واگذاری سفته را انجام دهد.
- ۴- ثبت‌های حسابداری مربوط به واگذاری سفته به بانک جهت وصول را انجام دهد.
- ۵- ثبت‌های حسابداری مربوط به فروش سفته به بانک را انجام دهد.
- ۶- ثبت‌های حسابداری مربوط به صدور برات را انجام دهد.

یکی از ابزارها و لوازم انکارناپذیر عرصه فعالیت‌های اقتصادی در دنیای امروز، اسناد تجاری است. امروزه در معاملات، به جای نقل و انتقال حجم زیادی از پول، می‌توان از اسناد تجاری استفاده نمود. بدون استفاده از اسناد تجاری انجام معاملات تجاری در حجم وسیعی که امروزه در جهان اتفاق می‌افتد امکان‌پذیر نخواهد بود. این اسناد در معنای وسیع کلمه شامل تعداد زیادی از اوراق بهادار است که روزانه در محیط اقتصادی تهیه و رد و بدل می‌شود. از جمله این اسناد می‌توان انواع مختلف چک، حواله‌های پرداخت، سفته و برات را نام برد. در این فصل سه نوع از اسناد تجاری مهم شامل سفته، برات و چک، معرفی می‌گردد. از بین این اسناد، عمدتاً حسابداری مربوط به سفته مورد بحث قرار می‌گیرد.

مفهوم اسناد تجاری ✓

همان‌طور که در بالا اشاره شد، اسناد تجاری در معنای وسیع کلمه شامل تعداد زیادی از اوراق بهادار است که روزانه در فعالیت‌های اقتصادی تهیه و رد و بدل می‌شود. به گفته برخی از استادان حقوق در تعریف اسناد تجاری اسناد تجاری در معنای عام به کلیه اسنادی که بین تجار رد و بدل می‌شود گفته می‌شود. اما در معنای خاص اسنادی هستند که قابل نقل و انتقال اند، متضمن دستور پرداخت مبلغ معینی به رؤیت یا به سررسید معین هستند و به جای پول، وسیله پرداخت قرار می‌گیرند و از امتیازات و مقررات ویژه قانونی تبعیت می‌کنند.

مهم‌ترین انواع اسناد تجاری عبارت‌اند از: انواع مختلف چک، سفته (فته طلب)، برات، قبض رسمی انبار، سهام و برگ‌های قرضه. از میان اسناد تجاری، سفته، چک و برات اسناد ویژه‌ای هستند که به دلیل قابلیت‌هایی خاصی که دارند رعایت تشریفات صوری در آنها فوق‌العاده حائز اهمیت است و تخلف از آنها به بی‌اعتباری آن اسناد منجر می‌شود.^۱ علی‌هذا در ادامه این بحث هر کدام از این اسناد تشریح می‌گردد.

۱- در قانون تجارت ایران «اسناد تجاری» تعریف نشده است، اما به موجب ماده ۱۲۸۴ قانون مدنی، «سند عبارت است از هر نوشته‌ای که در مقام دعوی یا دفاع قابل استناد باشد».

اسناد تجاری اوراق بهاداری است که در فعالیتهای اقتصادی به جای وجه نقد یا تضمین تعهدات مورد استفاده قرار می‌گیرد.

چک ✓

به موجب ماده ۳۱۰ قانون تجارت، چک نوشته‌ای است که به موجب آن صادر کننده، وجوهی را که در نزد مُحالْ علیه دارد، کلاً یا بعضاً مسترد یا به دیگری واگذار می‌نماید. هرگاه صادر کننده، چک را برای خود صادر کند، در آن صورت خود وی می‌تواند وجه چک را از بانک دریافت نماید. صادر کننده چک باید حداقل معادل مبلغ چک در بانک وجه داشته باشد. چک وسیله دریافت و پرداخت است و در واقع به جای پول نقد به کار می‌رود.^۱

به موجب ماده ۳۱۱ قانون تجارت، در چک باید محل و تاریخ صدور قید شود و به امضای صادر کننده برسد. چک ممکن است در وجه حامل یا شخص معین یا به حواله کرد باشد.

چک جنبه کیفی دارد، یعنی در دادگاه بلافاصله رسیدگی می‌شود. سهولت پی‌گیری و صدور حکم جلب، استفاده از چک را متداول‌تر کرده است. در قانون، جرایم ویژه‌ای برای کسی که چک بلامحل صادر کند وجود دارد.

با توجه به این که عملیات حسابداری مربوط به صدور چک در فصل ۶ تشریح می‌گردد، از توضیح آن در اینجا خودداری شده است.

The image shows a sample check form with the following details:

- Amount: ۲۲۴۲۸۴ ریال (Two hundred and twenty-four thousand and two hundred and eighty-four Rials)
- Date: تاریخ: ۲۲۴۲۸۴
- Payee: بموجب این چک مبلغ: بروی وجه: بردارید (Pay to the order of: ...)
- Bank Logo: بانک (Bank)
- Signature Line: امضاء (Signature)
- Account Number: حساب شماره: (Account Number)

چک نوشته‌ای است که به موجب آن صادر کننده وجوهی را که در نزد بانک دارد شخصاً دریافت یا به دیگری واگذار می‌نماید.

سفته ✓

به موجب ماده ۳۰۷ قانون تجارت ایران، «فته طلب (سفته) سندی است که به موجب آن امضا کننده تعهد می‌کند مبلغی در موعد معین یا عندالمطالبه در وجه حامل یا شخص معین یا به حواله کرد آن شخص کارسازی نماید». سفته از جمله اسناد تجاری است که، در معاملات بین تجار و همچنین بین افراد عادی، دادن و گرفتن آن معمول است. سفته، همان‌طور که در تعریف مزبور بیان شده، سند تعهد پرداخت است و امضا کننده، متعهد می‌شود که مبلغ مندرج در آن را پرداخت نماید. آنچه در

سفته پرداخت آن مورد تعهد قرار می‌گیرد، وجه نقدی است که مقدار آن در متن سفته قید شده است. صادر کننده ملزم است در سررسید سفته، وجه آن را به دارنده آن پرداخت نماید. قید حواله کرد، که قانون نوشتن آن را در سفته به همراه نام شخص معین، پیش بینی کرده است، به شخص مزبور اختیار می‌دهد که سفته را به دیگری واگذار نماید.^۱ در ایران برای پرداخت وجه بیشتر از چک استفاده می‌شود و کاربرد سفته عمدتاً در مورد ضمانت است.

سفته سندی است که به موجب آن امضاکننده تعهد می‌کند مبلغی را در وجه حامل یا شخص معین و یا به حواله کرد آن شخص در زمان معین کارسازی نماید.

برات ✓

برات سندی است که به موجب آن صادر کننده از شخص معینی می‌خواهد که در وعده تعیین شده، مبلغی در وجه شخص ثالث یا به حواله کرد او یا در وجه حامل، پرداخت نماید. برات در موقع صدور قائم به وجود سه نفر است:^۲ (۱) برات کش یا صادر کننده برات، یعنی شخصی که برات را صادر و امضا می‌کند. (۲) برات گیر یا قبول کننده برات، یعنی شخصی که برات کش از او می‌خواهد که برات را پرداخت نماید و (۳) برات دار یا دارنده برات یعنی کسی که وجه برات باید به او پرداخت شود. دارنده برات می‌تواند همان شخص صادر کننده برات باشد.

تا زمانی که برات گیر ورقه برات را ندیده و پرداخت آن را نپذیرفته است هیچ گونه مسئولیتی در قبال دارنده برات نخواهد داشت. بعد از قبولی، برات دارای ارزش قانونی می‌شود. اگر بعد از قبولی برات گیر وجه را نپذیرد دارنده برات می‌تواند از طریق دادگستری و اخواست نامه صادر و به نشانی برات گیر ارسال کند.

عملیات حسابداری مربوط به صدور چک در فصل بعد تشریح می‌گردد. اما در ادامه، ابتدا عملیات حسابداری سفته تشریح می‌شود، سپس توضیحات مختصری نیز در مورد برات ارائه خواهد شد.

۱ - حسن حسنی؛ «حقوق تجارت»؛ نشر میزان؛ چاپ پنجم؛ صفحه ۴۶۲

۲ - حسن حسنی؛ «حقوق تجارت»؛ نشر میزان؛ چاپ پنجم؛ صفحه ۴۷۹

شماره خزانۀ داریکل	سررسید	جای پرداخت	شماره
۰۱۶۹۲۱ (الف/۷۲)			
تاریخ صدور			
تاریخ صدور و سررسید - روز - ماه - سال با تمام حروف نوشته شود			
مبلغ به عدد			
خواهشمند است در تاریخ			
در مقابل این برات که نسخه			
به حواله کرد			
مبلغ			
ریال بردازید			
(مبلغ با تمام حروف نوشته شود)			
نام برات دهنده	نام براتگیر	محل اقامت	محل پرداخت
امضاء برات دهنده			

برات تا مبلغ دو بیست هزار ریال

تا مبلغ سیصد و سی و سه هزار و سیصد و سی ریال

روزیت منتهی قبول است

تاریخ

امضاء براتگیر

برات سندی است که به موجب آن صادرکننده از شخص معینی می خواهد که مبلغی را در زمان تعیین شده در وجه شخص ثالث یا به حواله کرد او یا در وجه حامل پرداخت نماید.

✓ ثبت سفته در دفاتر حسابداری صادرکننده سفته

افراد و مؤسسات ممکن است بابت خرید نسیه کالا و سایر انواع دارایی‌ها، تصفیه بدهی‌ها و اخذ وام به صدور سفته و تحویل آن به اشخاص طرف حساب خود اقدام کنند. در دفاتر صادرکننده سفته، هنگام صدور سفته حساب اسناد پرداختی بستانکاری می گردد. اسناد پرداختی جزء بدهی‌های مؤسسه تلقی می شود. برای آشنایی با نحوه ثبت سفته در دفاتر صادرکننده سفته به مثال زیر توجه نمایید.

مثال ۱: شرکت سایبان در تاریخ ۱۳۸۸/۲/۱ مبلغ ۴,۰۰۰,۰۰۰ ریال کالا به صورت نسیه از شرکت مهرگان خریداری نمود و یک فقره سفته دو ماهه به فروشنده تحویل داد. مطلوب است ثبت این رویداد در دفتر روزنامه شرکت سایبان.

دفتر روزنامه

شماره سند حسابداری	تاریخ	شرح	بدهکار	بستانکار
	۸۸/۲/۱	خرید اسناد پرداختی بابت خرید کالا از شرکت مهرگان و صدور سفته ۲ ماهه	۴,۰۰۰,۰۰۰	۴,۰۰۰,۰۰۰

در دفاتر صادرکننده، هنگام صدور سفته، حساب اسناد پرداختی بستانکاری می شود.

لازم به توضیح است که سفته می تواند همراه با بهره باشد یا بدون بهره. اما با توجه به این که در کشور ما سفته همراه با بهره رایج و مجاز نیست، تمام مباحث مربوط به سفته با فرض بدون بهره بودن آن ارائه شده است.^۱

✓ ثبت سفته در دفاتر حسابداری دریافت کننده سفته

افراد و مؤسسات ممکن است بابت فروش نسبه کالا و سایر انواع دارایی ها، وصول مطالبات و اعطای قرض یا پرداخت وام به کارکنان خود یا سایر اشخاص دیگر، از طرف مقابل سفته دریافت نمایند. در دفاتر گیرنده، هنگام دریافت سفته، حساب اسناد دریافتی بدهکار می گردد. اسناد دریافتی جزء دارایی های مؤسسه تلقی می شود. برای آشنائی با نحوه ثبت سفته در دفاتر دریافت کننده سفته به مثال زیر توجه نمائید.

مثال ۲: با توجه به مفروضات مثال ۱، دریافت سفته را در دفتر روزنامه شرکت مهرگان ثبت نمائید.

دفتر روزنامه

شماره سند حسابداری	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	۸۲/۲/۱	اسناد دریافتی فروش بابت فروش کالا به شرکت سایبان و دریافت سفته دو ماهه		۴,۰۰۰,۰۰۰	۴,۰۰۰,۰۰۰

در دفاتر گیرنده، هنگام دریافت سفته، حساب اسناد دریافتی بدهکار می شود.

✓ سفته موجود در صندوق

سفته های دریافت شده از دیگران که در صندوق شرکت موجود است به عنوان اسناد دریافتی طبقه بندی و در صورت های مالی شرکت نشان داده می شود. اگر سررسید این سفته ها از تاریخ ترازنامه یک سال یا کمتر باشد به عنوان اسناد دریافتی کوتاه مدت و چنانچه سررسید آنها از تاریخ ترازنامه بیشتر از یک سال باشد به عنوان اسناد دریافتی بلند مدت در ترازنامه شرکت نشان داده می شود.

سفته دریافت شده جزء اسناد دریافتی است و اسناد دریافتی جزء دارایی های مؤسسه تلقی می شود. ظ (برای صادرکننده، سفته جزء اسناد پرداختی است و اسناد پرداختی بدهی تلقی می شود).

✓ تجدید یا تعویض سفته

صادرکننده سفته ممکن است در سررسید سفته آن را برای مدت مشخصی تمدید و یا آن را با سفته جدید تعویض نماید. برای مثال، چنانچه شرکت سایبان سفته دو ماهه صادر شده در تاریخ ۸۸/۲/۱ را در سررسید آن که ۸۸/۴/۱ است با سفته دو ماهه دیگری تعویض نماید، ثبت زیر در دفاتر صادرکننده سفته (شرکت سایبان) به عمل می آید:

۱- برای توضیح بیشتر در مورد حسابداری سفته به کتاب اصول حسابداری ۱ دانشگاه پیام نور تألیف عبدالکریم مقدم و علی شفیع زاده مراجعه فرمائید.

دفتر روزنامه

شماره سند حسابداری	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	۸۸/۴/۱	اسناد پرداختنی اسناد پرداختنی صدور سفته دو ماهه شماره ... بابت تعویض سفته شماره ... (تعویض سفته قدیمی با سفته جدید)		۴,۰۰۰,۰۰۰	۴,۰۰۰,۰۰۰

رویداد فوق در دفاتر شرکت مهرگان (دریافت کننده سفته) به صورت زیر ثبت می شود:

دفتر روزنامه

شماره سند حسابداری	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	۸۸/۴/۱	اسناد دریافتنی اسناد دریافتنی دریافت سفته دو ماهه شماره ... بابت تعویض سفته شماره ... (تعویض سفته قدیمی با سفته جدید)		۴,۰۰۰,۰۰۰	۴,۰۰۰,۰۰۰

یادآوری می شود بابت تمدید سفته می توان از ثبت حسابداری اجتناب کرد و صرفاً تاریخ آن را، در دفتر یا لیست اسناد موجود نزد شرکت یادداشت یا اصلاح نمود.

هنگام تمدید سفته، در دفاتر دارنده سفته، حساب اسناد دریافتنی بدهکار و همین حساب بستانکار می شود. در دفاتر صادرکننده سفته، حساب اسناد پرداختنی بستانکار و همین حساب بدهکار می شود. همچنین می توان از ثبت حسابداری اجتناب نمود و صرفاً تاریخ آن را، در دفتر یا لیست اسناد موجود نزد شرکت، یادداشت یا اصلاح نمود.

ارسال سفته به بانک جهت وصول ✓

همان طور که در ابتدای این فصل توضیح داده شد، در اوراق سفته قسمتی تعیین شده است که در آن نوشته شده «این قسمت توسط بانک تکمیل می شود». چنانچه هنگام صدور سفته قسمت مزبور توسط بانک مورد توافق صادر کننده و دریافت کننده سفته تکمیل شده باشد، دارنده سفته می تواند در تاریخ سررسید سفته، وجه آن را از طریق بانک وصول نماید. با وجود این، هنگام سررسید سفته، صادر کننده می تواند وجه آن را به صورت نقد به دارنده سفته پرداخت نموده و بدون آن که نیاز به مراجعه به بانک وجود داشته باشد، اصل سفته را دریافت نماید. با توجه به مفروضات مثال ۱ در صورتی که صادر کننده (شرکت سایبان) وجه سفته را به صورت نقد به دارنده سفته (شرکت مهرگان) پرداخت نماید، ثبت این رویداد در دفاتر آن ها به شرح صفحه بعد است:

دفتر روزنامه شرکت سایبان (صادر کننده سفته)

شماره سند حسابداری	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	۸۸/۴/۱	اسناد پرداختی وجه نقد بابت پرداخت وجه سفته به شرکت مهرگان		۴,۰۰۰,۰۰۰	۴,۰۰۰,۰۰۰

دفتر روزنامه شرکت مهرگان (دارنده سفته)

شماره سند حسابداری	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	۸۸/۴/۱	وجه نقد اسناد دریافتی بابت دریافت وجه سفته از شرکت سایبان		۴,۰۰۰,۰۰۰	۴,۰۰۰,۰۰۰

همان‌طور که در بالا نیز بیان گردید، هنگام سررسید سفته، دارنده سفته می‌تواند وجه آن را از طریق بانک وصول نماید. در این حالت با توجه به مفروضات مثال ۱ ثبت‌های زیر در دفاتر صادر کننده (شرکت سایبان) و دارنده سفته (شرکت مهرگان) انجام می‌شود:

دفتر روزنامه شرکت سایبان (صادر کننده سفته)

شماره سند حسابداری	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	۸۸/۴/۱	اسناد پرداختی حساب بانک (وجه نقد) بابت پرداخت وجه سفته به شرکت مهرگان از طریق بانک		۴,۰۰۰,۰۰۰	۴,۰۰۰,۰۰۰

دفتر روزنامه شرکت مهرگان (دارنده سفته)

شماره سند حسابداری	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	۸۸/۴/۱	اسناد دریافتی در جریان وصول اسناد دریافتی ارسال سفته دریافتی از شرکت سایبان به بانک جهت وصول		۴,۰۰۰,۰۰۰	۴,۰۰۰,۰۰۰

چنانچه بانک وجه سفته مورد نظر را از صادر کننده سفته (شرکت سایبان) وصول نماید، وجه آن را به حساب دارنده سفته (شرکت مهرگان) واریز می‌نماید و اعلامیه بانکی آن را برای او ارسال می‌کند. دارنده سفته هنگام وصول اعلامیه بانکی، ثبت زیر را در دفتر روزنامه خود به عمل می‌آورد:

دفتر روزنامه شرکت مهرگان (دارنده سفته)

شماره سند حسابداری	تاریخ	شرح	بدهکار	بستانکار
	۸۸/۴/۱	بانک (وجه نقد) اسناد دریافتی در جریان وصول بابت واریز وجه سفته دریافتی از شرکت سایبان به حساب بانک	۴,۰۰۰,۰۰۰	۴,۰۰۰,۰۰۰

در صورتی که صادرکننده، وجه سفته را به صورت نقد به دارنده سفته پرداخت نماید، در دفاتر گیرنده سفته، حساب وجه نقد بدهکار و حساب اسناد دریافتی بستانکار می شود.

در دفاتر صادرکننده نیز حساب اسناد پرداختی بدهکار و حساب وجه نقد بستانکار می شود.

در صورتی که دارنده، وجه سفته را از طریق بانک وصول نماید، هنگام ارسال سفته به بانک، حساب اسناد دریافتی در جریان وصول را بدهکار و حساب اسناد دریافتی را بستانکار می کند. زمانی که بانک وجه سفته را به حساب دارنده سفته واریز نمود نیز حساب بانک را بدهکار و حساب اسناد دریافتی در جریان وصول را بستانکار می کند. در دفاتر صادر کننده نیز حساب اسناد پرداختی بدهکار و حساب وجه نقد (بانک) بستانکار می شود.

✓ تنزیل سفته (فروش سفته به بانک)

در بسیاری از کشورها، دارندگان سفته می توانند آن را به بانک بفروشند و وجه آن را از بانک دریافت نمایند. در این حالت با توجه به مدت باقیمانده تا سررسید سفته، بانک مبلغی از وجه سفته را کسر و وجه آن را به دارنده سفته پرداخت می کند. به این عمل «تنزیل سفته» گفته می شود. منظور از تنزیل سفته این است که سفته ای (اعم از سفته صادره توسط خود مؤسسه یا سفته دریافتی از دیگران) قبل از سررسید به شخص یا مؤسسه ای (معمولاً بانک) واگذار گردیده و وجه آن را پس از کسر مبلغی به عنوان هزینه کارمزد (بهره) از شخص یا مؤسسه مذکور (بانک) دریافت شود.

هنگامی که سفته ای نزد بانک (یا هر شخص یا مؤسسه دیگر) تنزیل می شود، بانک سفته را از دارنده آن دریافت می نماید و در تاریخ سررسید برای وصول آن به صادرکننده سفته مراجعه می کند. لیکن اگر سفته مذکور در تاریخ سررسید نکول شود، شخصی که سفته را نزد بانک تنزیل کرده مسئول است وجه آن را به بانک پرداخت نماید.

ضمناً بانک بابت تنزیل سفته مبلغی به منزله کارمزد (بهره) کسر می‌نماید که نحوه محاسبه آن به صورت زیر است:

$$\text{مدت (زمان باقیمانده تا سررسید)} \times \text{نرخ کارمزد (بهره)} \times \text{مبلغ سفته} = \text{هزینه کارمزد (بهره)}$$

برای مثال چنانچه مؤسسه شقایق سفته شش ماهه ۷۰,۰۰۰ ریالی را که در تاریخ ۱۳۸۹/۳/۱ دریافت کرده در تاریخ ۱۳۸۹/۵/۱ با نرخ ۱۲ درصد نزد بانک تنزیل کند، هزینه کارمزد (بهره) برابر است با:

$$70,000 \times 12\% \times \frac{4}{12} = 2800$$

اکنون برای تشریح ثبت‌های حسابداری مربوط به فروش سفته به بانک به مثال زیر توجه نمایید.

مثال ۳: شرکت پیام در تاریخ ۱۳۸۸/۳/۱ بابت طلب خود از شرکت صدر یک فقره سفته چهار ماهه به مبلغ ۲,۰۰۰,۰۰۰ ریال دریافت نمود. شرکت پیام این سفته را در تاریخ ۱۳۸۸/۵/۱ با نرخ کارمزد (بهره) ۱۸ درصد به بانک فروخت. مطلوب است ثبت مربوط به فروش سفته در دفتر روزنامه شرکت پیام.

$$2,000,000 \times 18\% \times \frac{2}{12} = 60,000$$

مبلغ اسمی سفته
کسر می‌شود هزینه کارمزد (بهره)
مبلغی که بابت فروش سفته از بانک وصول می‌شود

۲,۰۰۰,۰۰۰
(۶۰,۰۰۰)
۱,۹۴۰,۰۰۰

دفتر روزنامه شرکت پیام

شماره سند حسابداری	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	۸۸/۵/۱	بانک (وجه نقد) هزینه کارمزد (بهره) اسناد دریافتنی تنزیل شده بابت فروش سفته به حساب بانک		۱,۹۴۰,۰۰۰ ۶۰,۰۰۰	۲,۰۰۰,۰۰۰

زمانی که بانک وجه سفته را از صادرکننده سفته دریافت کرد، ثبت زیر در دفتر روزنامه شرکت پیام (دریافت کننده سفته) انجام می‌شود.

دفتر روزنامه شرکت پیام

شماره سند حسابداری	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	۸۸/۷/۱	اسناد دریافتنی تنزیل شده اسناد دریافتنی بابت تسویه سفته فروخته شده به حساب بانک		۲,۰۰۰,۰۰۰	۲,۰۰۰,۰۰۰

هنگامی که دارنده سفته آن را به بانک می‌فروشد یا نزد بانک تنزیل می‌کند، در دفاتر گیرنده سفته، حساب وجه نقد و هزینه بهره بدهکار و حساب اسناد دریافتی تنزیل شده بستانکار می‌شود. زمانی که بانک وجه سفته تنزیل شده را از صادر کننده دریافت کرد، در دفاتر گیرنده سفته، حساب اسناد دریافتی تنزیل شده بدهکار و حساب اسناد دریافتی بستانکار می‌شود.

✓ نکول سفته

برخی مواقع ممکن است صادر کننده سفته، از پرداخت وجه آن در تاریخ سررسید سفته خودداری نماید. در این حالت اصطلاحاً گفته می‌شود که سفته نکول شده است. سفته ای که در سررسید توسط صادرکننده آن نکول شده دارای ارزش قبلی نیست و اصولاً وجه این قبیل اسناد از نظر دارنده آنها از جمله مطالباتی تلقی می‌شود که در امکان وصول آنها تردید حاصل شده است و غالباً وجه این اسناد با طی تشریفات قانونی و رجوع به مراجع قانونی ذیربط به حیطة وصول در می‌آید. به همین سبب حسابداران اینگونه سفته‌ها را از حساب اسناد دریافتی خارج و به حساب‌های دریافتی منظور می‌کنند. برای تشریح این موضوع به مثال زیر توجه نمایید:

مثال: شرکت ندا در تاریخ ۱۳۸۹/۲/۱ بابت خرید مقداری اثاثه اداری یک سفته دو ماهه به مبلغ ۲۸۵,۰۰۰ ریال صادر کرد و تحویل فروشگاه نیلوفر داد. سفته مزبور در تاریخ سررسید نکول شد. مطلوب است ثبت‌های لازم در مورد صدور و نکول سفته در دفتر روزنامه شرکت ندا و فروشگاه نیلوفر.^۱

روزنامه شرکت ندا (صادر کننده سفته)

شماره سند حسابداری	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	۸۹/۲/۱	اثاثه اداری اسناد پرداختی بابت خرید اثاثه اداری و صدور سفته دو ماهه		۲۸۵,۰۰۰	۲۸۵,۰۰۰
	۸۹/۴/۱	نکول سفته در دفاتر صادر کننده ثبت ندارد.			

دفتر روزنامه فروشگاه نیلوفر (دارنده سفته)

شماره سند حسابداری	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	۸۹/۲/۱	اسناد دریافتی فروش بابت فروش کالا و دریافت سفته دو ماهه از شرکت ندا		۲۸۵,۰۰۰	۲۸۵,۰۰۰
	۸۹/۴/۱	حساب‌های دریافتی اسناد دریافتی بابت نکول سفته دریافت شده از شرکت ندا		۲۸۵,۰۰۰	۲۸۵,۰۰۰

۱ - جهت اطلاع از ثبت‌های حسابداری مربوط به نکول سفته به کتاب اصول حسابداری ۱ دانشگاه پیام نور، تألیف عبدالکریم مقدم و علی شفیع زاده مراجعه نمایید.

✓ صدور سفته جهت تضمین

یکی از موارد کاربرد سفته، استفاده از آن برای تضمین قراردادهای وامهای دریافتی از بانک و مؤسسات دیگر و به طور کلی تعهدات است. زمانی که سفته به عنوان تضمین صادر می‌شود، در دفاتر صادرکننده به عنوان بدهی ثبت نمی‌گردد بلکه تحت عنوان «حسابهای انتظامی» ثبت می‌شود. حسابهای انتظامی حسابهایی هستند که حالت آماری داشته و جزء بدهی‌ها یا دارایی‌های مؤسسه نمی‌باشند. برای تشریح این موضوع به مثال زیر توجه نمائید.

مثال ۴: مؤسسه خدماتی تابان بابت تضمین انجام تعهدات خود در ازای قرارداد منعقد شده با مؤسسه دولتی الف در تاریخ ۱۳۸۸/۸/۱ سفته ای به مبلغ ۳,۸۰۰,۰۰۰ ریال صادر کرده و به مؤسسه دولتی الف تحویل داده است. مدت قرارداد مزبور تا تاریخ ۱۳۸۹/۶/۱ است. این رویداد در دفتر روزنامه مؤسسه خدماتی تابان به صورت زیر ثبت می‌شود:

دفتر روزنامه مؤسسه خدماتی تابان

شماره سند حسابداری	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	۸۸/۸/۱	حسابهای انتظامی طرف حسابهای انتظامی صدور سفته بابت تضمین انجام تعهدات قرارداد منعده با مؤسسه دولتی الف		۳,۸۰۰,۰۰۰	۳,۸۰۰,۰۰۰

اگر مؤسسه خدماتی تابان به تعهدات خود مطابق قرارداد منعقد شده با مؤسسه دولتی الف عمل نماید، در پایان قرارداد، مؤسسه دولتی الف سفته مورد نظر را به مؤسسه خدماتی تابان مسترد خواهد نمود. در این حالت ثبت زیر در دفتر روزنامه مؤسسه خدماتی تابان انجام می‌شود:

دفتر روزنامه مؤسسه خدماتی تابان

شماره سند حسابداری	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	۸۹/۶/۱	طرف حسابهای انتظامی حسابهای انتظامی استرداد سفته مربوط به تضمین انجام تعهدات قرارداد منعده با مؤسسه دولتی الف		۳,۸۰۰,۰۰۰	۳,۸۰۰,۰۰۰

زمانی که سفته به عنوان تضمین صادر می‌شود، در دفاتر صادرکننده سفته حسابهای انتظامی بدهکار و طرف حسابهای انتظامی بستانکار می‌شود. زمانی که سفته تضمینی مسترد شد نیز ثبت مذکور برعکس می‌شود.

۱ - همان‌طور که در اوایل این فصل توضیح داده شد، سفته صادره به عنوان بدهی صادرکننده سفته است و در دفاتر او به نام اسناد پرداختی ثبت می‌گردد.

ثبت‌های مربوط به عملیات ذکر شده در مثال‌های ۱ تا ۴ این فصل را به صورت زیر می‌توان خلاصه کرد.

شرح	ثبت در دفاتر صادرکننده سفته	ثبت در دفاتر دارنده (گیرنده) سفته
صدور سفته بابت خرید کالا	خرید × اسناد پرداختی ×	اسناد دریافتی × فروش ×
تجدید (تعویض) سفته	اسناد پرداختی × اسناد پرداختی ×	اسناد دریافتی × اسناد دریافتی ×
وصول وجه سفته	اسناد پرداختی × وجه نقد (بانک) ×	وجه نقد (بانک) × اسناد دریافتی ×
ارسال سفته به بانک جهت وصول	اسناد پرداختی × وجه نقد (بانک) ×	اسناد در جریان وصول × اسناد دریافتی ×
دریافت اعلامیه بانک مبنی بر وصول وجه سفته	—	وجه نقد (بانک) × اسناد در جریان وصول ×
تنزیل سفته (فروش سفته به بانک)	—	وجه نقد (بانک) × هزینه کارمزد (بهره) × اسناد دریافتی تنزیل شده ×
تسویه سفته تنزیل شده	—	حساب‌های دریافتی × اسناد دریافتی ×
نکول سفته	—	حساب‌های دریافتی × اسناد دریافتی ×
صدور سفته جهت تضمین	حساب‌های انتظامی × طرف حساب‌های انتظامی ×	حساب‌های انتظامی × طرف حساب‌های انتظامی ×
استرداد سفته ارائه شده جهت تضمین	طرف حساب‌های انتظامی × حساب‌های انتظامی ×	طرف حساب‌های انتظامی × حساب‌های انتظامی ×

✓ تفاوت‌های چک، سفته و برات

با وجود این که چک، سفته و برات هر سه از اسناد تجاری هستند، هر کدام ویژگی‌های خود را دارند، به طوری که اشخاص می‌توانند در موقعیت‌های مختلف اسناد مزبور را مورد استفاده قرار دهند. تفاوت چک با سفته و برات در این است که صادرکننده چک باید وجه مورد نظر را نزد بانک سپرده باشد تا بتواند نسبت به صدور چک اقدام نماید در حالیکه این موضوع برای صدور سفته و برات مصداق ندارد و بدون این که وجهی موجود باشد می‌توان اقدام به صدور سفته یا برات نمود و وجه آن را بعداً تأمین کرد.

همچنین چک مطابق قانون نباید مدت دار باشد^۱ ولی سفته و برات می تواند به صورت مدت دار صادر شود. در امر صدور سفته وجود دو نفر (صادر کننده و گیرنده سفته) لازم است اما در خصوص برات وجود سه نفر (برات کش یا صادر کننده برات، برات گیر یا یا قبول کننده برات و برات دار یا دارنده برات) ضروری است و برای چک نیز سه شخص وجود دارد؛ صادر کننده چک، گیرنده چک و بانک که برای برات وجود سه نفر ضروری است. ولی در بعضی از مواقع صادر کننده برات همان برات گیر است که در این حالت برات بین دو نفر رد و بدل می شود.

چک برخلاف سفته و برات، که وسیله اعتبار هستند، وسیله اعتبار نیست بلکه وسیله دریافت و پرداخت است و لذا در واقع، به جای پول نقد به کار می رود.^۲

تفاوت های دیگری نیز بین این اسناد تجاری وجود دارد که در حوصله این کتاب نمی باشد و برای آگاهی از آنها می توانید به کتب حقوق مراجعه نمائید.

۱- در حال حاضر در کشور ما مطابق عرف بازار، چک نیز به صورت مدت دار صادر می شود ولی این امر برخلاف قانون است و در صورت احراز مدت دار بودن چک، ضمانت کیفری چک از بین خواهد رفت.

۲- حسن حسنی؛ «حقوق تجارت»؛ نشر میزان؛ چاپ پنجم؛ صفحه ۵۱۴

پرسش

- ۱- مفهوم اسناد تجاری را توضیح دهید و چند نمونه اسناد تجاری را نام ببرید.
- ۲- هنگام صدور سفته در دفاتر شرکت صادرکننده سفته چه حسابی بستانکار می شود؟ این حساب جزء کدام یک از اقلام ترازنامه (دارایی ها، بدهی ها و سرمایه) است؟
- ۳- هنگام دریافت سفته در دفاتر شرکت دریافت کننده سفته چه حسابی بدهکار می شود؟ این حساب جزء کدام یک از اقلام ترازنامه است؟
- ۴- چه زمانی سفته به عنوان اسناد دریافتی کوتاه مدت و چه زمانی به عنوان اسناد دریافتی بلند مدت در ترازنامه شرکت نشان داده می شود؟
- ۵- دارنده سفته چگونه می تواند در تاریخ سررسید سفته وجه آن را وصول نماید؟
- ۶- زمانی که سفته به عنوان تضمین صادر می شود، چگونه در دفاتر صادرکننده ثبت می شود؟

تمرین

- ۱- شرکت ندا در تاریخ ۱۳۸۹/۲/۱ مبلغ ۸۷۰,۰۰۰ ریال کالا به صورت نسیه از شرکت نوا خریداری نمود و یک فقره سفته دو ماهه به فروشنده تحویل داد. مطلوب است ثبت این رویداد در دفتر روزنامه شرکت ندا.
- ۲- با توجه به مفروضات تمرین ۱، دریافت سفته را در دفتر روزنامه شرکت نوا ثبت نمایند.
- ۳- شرکت صبا بابت فروش کالا به شرکت ساحل در تاریخ ۱۳۸۹/۲/۱ یک سفته ۶۸۰,۰۰۰ ریالی سه ماهه از شرکت ساحل دریافت کرد. در ۱۳۸۹/۵/۱ طرفین موافقت نمودند که سفته مذکور را با یک سفته دو ماهه به همان مبلغ تعویض نمایند. مطلوب است ثبت تعویض سفته در دفتر روزنامه شرکت صبا و شرکت ساحل در تاریخ ۱۳۸۹/۵/۱.
- ۴- شرکت افق در تاریخ ۱۳۸۹/۴/۱ مبلغ ۹۴۰,۰۰۰ ریال کالا به شرکت مهتاب به فروش رساند و یک سفته ۲ ماهه دریافت کرد. در سررسید سفته که به تاریخ ۱۳۸۹/۶/۱ می باشد، شرکت مهتاب وجه سفته را به صورت وجه نقد به شرکت افق پرداخت نمود. مطلوب است ثبت رویدادهای فوق در دفتر روزنامه شرکت افق و شرکت مهتاب.
- ۵- با توجه به اطلاعات سؤال قبل، چنانچه وجه سفته از طریق بانک وصول شده باشد، ثبت های مربوط به وصول وجه سفته را در دفتر روزنامه دو شرکت انجام دهید.
- ۶- شرکت سیما در تاریخ ۱۳۸۹/۴/۱ بابت طلب خود از شرکت سپهر یک فقره سفته دو ماهه به مبلغ ۷۴۰,۰۰۰ ریال دریافت نمود. شرکت سیما این سفته را در همان تاریخ با نرخ کارمزد (بهره) ۱۸ درصد به بانک فروخت. مطلوب است ثبت مربوط به فروش سفته در دفتر روزنامه شرکت سیما.
- ۷- شرکت نکونام بابت تضمین انجام تعهدات خود در ازای قرارداد منعقد شده با مؤسسه آرام در تاریخ ۱۳۸۸/۴/۱ سفته ای به مبلغ ۴۶۸,۰۰۰ ریال صادر و به مؤسسه آرام تحویل نمود. مدت قرارداد مزبور تا تاریخ ۱۳۸۸/۱۰/۱ است. لذا پس از انجام موضوع قرارداد در تاریخ ۱۳۸۸/۱۰/۱ مؤسسه آرام سفته مذکور را به شرکت نکونام مسترد نمود. مطلوب است ثبت این رویدادها در دفتر روزنامه شرکت نکونام.
- ۸- مؤسسه صبح بابت کالائی که قبلاً به مؤسسه عادل فروخته بود، مبلغ ۳۸۵,۰۰۰ ریال از مؤسسه عادل طلبکار است. لذا مؤسسه صبح در تاریخ ۱۳۸۹/۲/۱ بابت خرید کالا از مؤسسه شهاب به اعتبار طلبی که از مؤسسه عادل داشت، براتی به مبلغ ۳۸۵,۰۰۰ ریال عهده مؤسسه عادل صادر کرد و آن را به مؤسسه شهاب تحویل داد. سررسید این برات ۱۳۸۹/۴/۱ می باشد. مؤسسه عادل برات مزبور را در تاریخ ۱۳۸۹/۲/۳ قبول نمود و وجه آن را تاریخ ۱۳۸۹/۴/۱ به مؤسسه شهاب پرداخت کرد. مطلوب است ثبت رویدادهای فوق در دفتر روزنامه هر کدام از سه مؤسسه صبح، عادل و شهاب.
- ۹- شرکت صبا در تاریخ ۱۳۸۹/۳/۲۳ بابت طلب خود از شرکت هدف یک فقره سفته چهار ماهه به مبلغ ۳۰,۰۰۰ ریال دریافت نمود. شرکت صبا این سفته را یک ماه پس از وصول، یعنی در تاریخ ۱۳۸۹/۴/۲۳ با نرخ کارمزد (بهره) ۱۲ درصد به بانک فروخت (نزد بانک تنزیل نمود). مطلوب است ثبت مربوط به دریافت و فروش سفته در دفتر روزنامه شرکت صبا.

مسائل

- ۱- شرکت پیشبرد در تاریخ ۱۳۸۹/۱/۱۶ مبلغ ۶۵۴,۰۰۰ ریال کالا به صورت نسیه از شرکت نگار خریداری نمود و یک فقره سفته دو ماهه به فروشنده تحویل داد. مطلوب است ثبت این رویداد در دفتر روزنامه شرکت پیشبرد و شرکت نگار.
- ۲- شرکت شفا در تاریخ ۱۳۸۹/۲/۱ مبلغ ۶۹۸,۰۰۰ ریال کالا به شرکت شفق فروخت و یک سفته دو ماهه به همین مبلغ از شرکت شفق دریافت کرد. در ۱۳۸۹/۳/۱ طرفین موافقت نمودند که سفته مذکور را با یک سفته سه ماهه به همان مبلغ تعویض نمایند. مطلوب است ثبت تعویض سفته در دفتر روزنامه شرکت شفا (دریافت کننده سفته) و شرکت شفق (صادر کننده سفته) در تاریخ ۱۳۸۹/۳/۱.
- ۳- شرکت سبلان در تاریخ ۱۳۸۹/۱/۲۰ مبلغ ۷۲۰,۰۰۰ ریال کالا به شرکت دماوند به فروش رساند و یک سفته دو ماهه دریافت کرد. در تاریخ ۱۳۸۹/۳/۲۰ شرکت سبلان سفته را جهت وصول آن به بانک ارسال نمود. بانک پس از دریافت وجه سفته از شرکت دماوند، وجه آن را به حساب شرکت سبلان واریز نمود و اعلامیه آن را برای شرکت ارسال کرد. مطلوب است ثبت های لازم در دفتر روزنامه شرکت سبلان.
- ۴- با توجه به اطلاعات سؤال قبل، چنانچه شرکت دماوند وجه سفته را در تاریخ ۱۳۸۹/۳/۲۰ به صورت نقد به شرکت سبلان پرداخت کرده باشد، ثبت های لازم در تاریخ های ۱۳۸۹/۱/۲۰ و ۱۳۸۹/۳/۲۰ را در دفتر روزنامه دو شرکت انجام دهید.
- ۵- شرکت آبکوه در تاریخ ۱۳۸۹/۱/۲۴ بابت طلب خود از شرکت نیلگون یک فقره سفته سه ماهه به مبلغ ۶۰۰,۰۰۰ ریال دریافت نمود. شرکت آبکوه این سفته را در همان تاریخ با نرخ کارمزد (بهره) ۱۲ درصد به بانک فروخت (نزد بانک تنزیل نمود). مطلوب است ثبت مربوط به دریافت و فروش سفته در دفتر روزنامه شرکت آبکوه.
- ۶- شرکت رایان تدبیر بابت تضمین انجام تعهدات خود در ازای قرارداد منعقد شده با شرکت گسترش در تاریخ ۱۳۸۸/۲/۷ سفته ای به مبلغ ۷۱۰,۰۰۰ ریال صادر و به شرکت گسترش تحویل نمود. مدت قرارداد مزبور تا تاریخ ۱۳۸۸/۷/۷ است. لذا پس از انجام موضوع قرارداد در تاریخ ۱۳۸۸/۷/۸ شرکت گسترش سفته مذکور را به شرکت رایان تدبیر مسترد نمود. مطلوب است ثبت این رویدادها در دفتر روزنامه شرکت رایان تدبیر.
- ۷- مؤسسه شبینم بابت کالایی که قبلاً به مؤسسه باران فروخته بود، مبلغ ۴۸۶,۰۰۰ ریال از مؤسسه باران طلبکار است. لذا مؤسسه شبینم در تاریخ ۱۳۸۹/۲/۱ بابت خرید کالا از مؤسسه دریا به اعتبار طلبی که از مؤسسه باران داشت، براتی به مبلغ ۴۸۶,۰۰۰ ریال عهده مؤسسه باران صادر کرد و آن را به مؤسسه دریا تحویل داد. سررسید این برات ۱۳۸۹/۴/۱ می باشد. مؤسسه باران برات مزبور را در تاریخ ۱۳۸۹/۲/۳ قبول نمود و وجه آن را تاریخ ۱۳۸۹/۴/۱ به مؤسسه دریا پرداخت کرد. مطلوب است ثبت رویدادهای فوق در دفتر روزنامه هر کدام از سه مؤسسه شبینم، باران و دریا.
- ۸- شرکت ارس در تاریخ ۱۳۸۸/۷/۱ بابت طلب خود از شرکت کاوه یک فقره سفته ۴ ماهه به مبلغ ۵۰۰,۰۰۰ ریال دریافت نمود. شرکت ارس این سفته را در تاریخ ۸۸/۹/۱ با نرخ بهره ۱۸ درصد نزد بانک تنزیل نمود. مطلوب است ثبت مربوط به دریافت و فروش سفته در دفاتر شرکت ارس.

- ۹- شرکت دماوند در تاریخ ۱۳۸۲/۸/۱ بابت طلب خود از شرکت خلیج یک فقره سفته چهار ماهه به مبلغ ۵۰۰,۰۰۰ ریال دریافت نمود. شرکت دماوند این سفته را در تاریخ ۸۲/۹/۳۰ با نرخ بهره ۱۸ درصد نزد بانک تنزیل نمود. مطلوب است ثبت مربوط به تنزیل سفته در دفتر روزنامه شرکت دماوند. ضمناً در صورتی که سفته در تاریخ سررسید (۱۳۸۲/۱۱/۳۰) توسط بانک وصول شود، ثبت‌های لازم را در تاریخ سررسید در دفتر روزنامه شرکت دماوند انجام دهید.
- ۱۰- شرکت صبا در تاریخ ۱۳۸۲/۸/۱ بابت طلب خود از شرکت بهار یک فقره سفته چهار ماهه به مبلغ ۲۴۶,۰۰۰ ریال دریافت نمود. در صورتی که سفته مزبور در تاریخ سررسید (تاریخ ۱۳۸۲/۱۱/۳۰) نکول شود، ثبت‌های لازم را در تاریخ صدور و تاریخ سررسید در دفتر روزنامه شرکت صبا و شرکت بهار بنویسید.
- ۱۱- مؤسسه بامداد در تاریخ ۱۳۸۹/۲/۴ مبلغ ۲۴۸,۰۰۰ ریال اثاثه اداری از مؤسسه شبانگاه خریداری کرد و یک سفته دو ماهه ۱۲۰,۰۰۰ ریالی و براتی به مبلغ ۱۲۸,۰۰۰ ریال عهده مؤسسه شریف صادر کرد و آن را تحویل مؤسسه شبانگاه داد. برات مزبور به اعتبار طلب مؤسسه بامداد از مؤسسه شریف بوده و سررسید آن ۱۳۸۹/۴/۱۲ می‌باشد. مؤسسه شریف برات مزبور را در تاریخ ۱۳۸۹/۲/۸ قبول نمود و وجه آن را تاریخ ۱۳۸۹/۴/۱۲ به مؤسسه شبانگاه پرداخت کرد. مطلوب است ثبت رویدادهای فوق در دفتر روزنامه هر سه مؤسسه بامداد، شبانگاه و شریف.

فصل ششم

عملیات حسابداری مربوط به تنخواه گردان، صندوق و بانک

اهداف رفتاری :

پس از مطالعه این فصل از فراگیر انتظار می‌رود که :

- ۱- مفهوم وجه نقد و انواع آن را بداند.
- ۲- حساب صندوق را بشناسد و ثبت‌های حسابداری مربوط به آن را انجام دهد.
- ۳- روش کنترل و محاسبه مانده واقعی حساب صندوق و ثبت کسر و اضافات آن را بداند.
- ۴- حساب تنخواه گردان را بشناسد و ثبت‌های حسابداری مربوط به آن را بداند.
- ۵- حساب بانک را بشناسد و ثبت‌های حسابداری مربوط به آن را بداند.
- ۶- روش کنترل و محاسبه مانده واقعی حساب بانک و تهیه صورت مغایرت بانکی را بداند.
- ۷- ثبت‌های حسابداری لازم برای مغایرت بانکی را بداند.

بدون وجه نقد، تداوم فعالیت و انجام عملیات اقتصادی برای هیچ مؤسسه‌ای امکان پذیر نیست. لذا یکی از مهم‌ترین دارایی‌های هر مؤسسه وجوه نقد است. از این رو در تمامی مؤسسات، ثبت عملیات مالی و اعمال کنترل‌های مالی بر وجه نقد از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

در این فصل، عملیات حسابداری هر کدام از حساب‌های زیرمجموعه وجه نقد شامل صندوق، تنخواه گردان و بانک تشریح می‌شود و در پایان نیز نحوه تهیه صورت مغایرت بانکی و مباحث مربوط به آن تشریح خواهد شد.

✓ حساب صندوق

وجه نقدی، که در هر مؤسسه جهت انجام پرداخت‌ها و دریافت‌های روزمره مورد استفاده قرار می‌گیرد، تحت عنوان صندوق در دفاتر حسابداری ثبت می‌شود. اگر چه امروزه با پیشرفت‌های به عمل آمده در عملیات بانک‌ها غالب مؤسسات سعی می‌کنند از دریافت و پرداخت مستقیم پول در مؤسسه خودداری کرده و این امور را با استفاده از حساب‌های بانکی انجام دهند، لیکن ماهیت فعالیت برخی از مؤسسات، دریافت و پرداخت وجه نقد در عملیات روزمره را اجتناب ناپذیر می‌نماید. از جمله این مؤسسات می‌توان به فروشگاه‌های خرده‌فروشی اشاره نمود. این گونه مؤسسات ناگزیرند در عملیات حسابداری، از حساب صندوق خود استفاده کنند.

✓ ثبت‌های حسابداری صندوق

از آنجا که حساب صندوق جزء دارایی‌ها است، افزایش آن بدهکار و کاهش آن بستانکار می‌شود، زیرا با توجه به توضیحات فصل ۲ این کتاب:

افزایش در سمت راست معادله اساسی حسابداری (دارایی‌ها) بدهکار و کاهش آن بستانکار می‌شود. افزایش در سمت چپ معادله اساسی حسابداری (بدهی‌ها و سرمایه) بستانکار و کاهش آن بدهکار می‌شود.

بدهی‌ها + سرمایه	=	دارایی‌ها
↑ بستانکار		↑ بدهکار
↓ بدهکار		↓ بستانکار

برای تشریح این موضوع به مثال زیر توجه نمایید.

مثال ۱: مؤسسه ندا در تاریخ ۸۸/۲/۱ مبلغ ۴۸۰,۰۰۰ ریال به صورت قرض از مؤسسه توانا دریافت کرد. ثبت این رویداد در دفتر روزنامه مؤسسه ندا و مؤسسه توانا به صورت زیر است:

دفتر روزنامه مؤسسه ندا

شماره سند حسابداری	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	۸۸/۲/۱	صندوق حساب‌های پرداختی بابت دریافت قرض از مؤسسه توانا		۴۸۰,۰۰۰	۴۸۰,۰۰۰

دفتر روزنامه مؤسسه توانا

شماره سند حسابداری	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	۸۸/۲/۱	حساب‌های دریافتی صندوق بابت پرداخت قرض به مؤسسه ندا		۴۸۰,۰۰۰	۴۸۰,۰۰۰

همان‌طور که ملاحظه می‌شود، با توجه به این که مؤسسه ندا وجه نقد دریافت کرده است، حساب صندوق در مؤسسه ندا افزایش یافته، لذا بدهکار شده است. همچنین با توجه به این که مؤسسه توانا وجه نقد پرداخت کرده، حساب صندوق در مؤسسه توانا کاهش یافته، لذا بستانکار شده است.

✓ کنترل مانده واقعی صندوق با دفاتر و ثبت مغایرات مربوطه

با توجه به این که ممکن است دریافت‌ها و پرداخت‌های متعدد توسط صندوقدار به اضافه یا کسر دریافت منجر گردد، لازم است به طور مرتب مانده وجه نقد موجود در صندوق با مانده حساب صندوق در دفتر کل (یا دفتر معین) مقایسه شود تا هرگونه اضافه یا کسر صندوق کشف گردد و مورد بررسی قرار گیرد.

در بسیاری از مؤسسات مبالغی را هر ماه به صندوقداران به عنوان فوق العاده کسر صندوق پرداخت می‌کنند و به این ترتیب کسور جزئی صندوق که معمولاً ناشی از عدم دریافت پول خرد است به عهده صندوقدار خواهد بود. اما با وجود این، مؤسساتی نیز هستند که کسری یا اضافه‌های صندوق را در حسابی به نام حساب «کسور و اضافه‌های صندوق» ثبت می‌کنند. زمانی که در صندوق کسری ایجاد شود حساب کسور و اضافه‌های صندوق بدهکار و زمانی که صندوق با اضافه مواجه شود، حساب کسور و اضافه‌های صندوق بستانکار می‌شود. برای تشریح این موضوع به مثال‌های زیر توجه نمایید.

مثال ۲: جمع فروش‌های نقدی فروشگاه آرمان در تاریخ ۱۳۸۸/۷/۲۵ مبلغ ۴۸۶۷۵۰۰ ریال و وجه نقد وصول شده در آن روز ۴,۸۶۶,۰۰۰ ریال است. مطلوب است ثبت این رویداد در دفتر روزنامه فروشگاه آرمان.

دفتر روزنامه ی مؤسسه آرمان

شماره سند حسابداری	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	۸۸/۷/۲۵	صندوق کسور و اضافات صندوق فروش بابت فروش کالا.		۴,۸۶۶,۰۰۰ ۱,۵۰۰	۴,۸۶۷,۵۰۰

مثال ۳: جمع فروش های نقدی فروشگاه آرمان در تاریخ ۱۳۸۸/۷/۲۶ مبلغ ۳,۹۷۷,۴۰۰ ریال و وجه نقد وصول شده در آن روز ۳,۹۷۹,۰۰۰ ریال است. مطلوب است ثبت این رویداد در دفتر روزنامه فروشگاه آرمان.

دفتر روزنامه مؤسسه آرمان

شماره سند حسابداری	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	۸۸/۷/۲۶	صندوق کسور و اضافات صندوق فروش بابت فروش کالا.		۳,۹۷۹,۰۰۰	۱,۶۰۰ ۳,۹۷۷,۴۰۰

هرگاه حساب کسور و اضافات صندوق در پایان سال دارای مانده بدهکار باشد یک هزینه تلقی می شود و چنانچه دارای مانده بستانکار باشد یک درآمد و باید بسته شوند. نحوه بستن حساب ها در فصل ۸ تشریح می گردد. اما در این جا به طور اختصار نحوه بستن حساب کسور و اضافات صندوق در قالب مثالهای زیر بیان می شود.

مثال ۴: مانده حساب کسور و اضافات صندوق در فروشگاه هما در پایان سال ۱۳۸۸ مبلغ ۲۷,۶۱۰ ریال بدهکار است. مطلوب است ثبت بستن حساب مزبور در پایان سال ۱۳۸۸ در دفتر روزنامه فروشگاه.

دفتر روزنامه فروشگاه هما

شماره سند حسابداری	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	۸۸/۱۲/۲۹	حساب خلاصه سود و زیان کسور و اضافات صندوق بابت بستن حساب های موقت.		۲۷,۶۱۰	۲۷,۶۱۰

مثال ۵: مانده حساب کسور و اضافات صندوق در مؤسسه صبا در پایان سال ۱۳۸۸ مبلغ ۸,۷۴۰ ریال بستانکار است. مطلوب است ثبت بستن حساب مزبور در پایان سال ۱۳۸۸ در دفتر روزنامه مؤسسه صبا.

دفتر روزنامه مؤسسه صبا

شماره سند حسابداری	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	۸۸/۱۲/۲۹	کسور و اضافات صندوق حساب خلاصه سود و زیان بابت بستن حساب های موقت.		۸,۷۴۰	۸,۷۴۰

زمانی که در صندوق کسری ایجاد شود، حساب کسور و اضافات صندوق بدهکار و زمانی که صندوق با اضافه مواجه شود، حساب کسور و اضافات صندوق بستانکار می‌شود. هرگاه حساب کسور و اضافات صندوق در پایان سال دارای مانده بدهکار باشد یک هزینه تلقی می‌شود و چنانچه دارای مانده بستانکار باشد یک درآمد و باید بسته می‌شوند.

✓ حساب بانک

غالباً وجوه نقد شرکتها و مؤسسات در حساب‌های بانکی متمرکز می‌شود و دریافت‌ها و پرداخت‌های آنان از طریق بانک‌ها صورت می‌گیرد. استفاده از حساب‌های بانکی برای دریافت و پرداخت‌های شرکت منجر به افزایش کنترل‌های مالی بر وجوه نقد شرکت خواهد شد. بنابراین، بسیاری از شرکت‌ها از نگهداری صندوق خودداری می‌نمایند.

✓ ثبت عملیات مالی در حساب بانک

حساب بانک نیز یک دارایی است و بدهکار و بستانکار کردن آن شبیه حساب صندوق است. بنابراین زمانی که وجهی به حساب بانکی به نام شرکت واریز می‌شود، در دفاتر شرکت «حساب بانک» بدهکار و زمانی که از حساب بانک برداشت وجه نقد انجام می‌شود (با صدور چک یا ارائه دفترچه بانکی)، حساب بانک بستانکار می‌شود. برای تشریح نحوه ثبت عملیات مالی مربوط به حساب بانک به مثال زیر توجه نمایید.

مثال ۶: شرکت صبا در تاریخ ۱۳۸۸/۳/۲ یک حساب جاری در بانک ملی ایران شعبه بهار افتتاح نمود و مبلغ ۶,۸۰۰,۰۰۰ ریال وجه نقد از محل صندوق شرکت به آن واریز کرد. سایر عملیات مالی مربوط به حساب بانکی مزبور در خردادماه به شرح زیر می‌باشد:

در تاریخ ۱۳۸۸/۳/۴ مقداری ائانه اداری به مبلغ ۱,۲۰۰,۰۰۰ ریال خریداری شد و با صدور چک شماره ۱۱۴۵۱ وجه آن پرداخت شد.

در تاریخ ۱۳۸۸/۳/۶ هزینه تعمیرات جزئی یک دستگاه خودرو به مبلغ ۴۳۰,۰۰۰ ریال از طریق صدور چک شماره ۱۱۴۵۲ پرداخت شد.

در تاریخ ۱۳۸۸/۳/۹ هزینه آب و برق شرکت به مبلغ ۲۹۷,۰۰۰ ریال از طریق صدور چک شماره ۱۱۴۵۳ پرداخت شد. در تاریخ ۱۳۸۸/۳/۱۴ مبلغ ۴,۸۹۰,۰۰۰ ریال کالا به فروش رسید و خریدار وجه آن را به حساب جاری شرکت نزد بانک ملی واریز نمود.

در تاریخ ۱۳۸۸/۳/۳۰ هزینه تلفن شرکت به مبلغ ۱۴۷,۰۰۰ ریال از طریق صدور چک شماره ۱۱۴۵۴ پرداخت شد. مطلوب است ثبت رویدادهای فوق در دفتر روزنامه شرکت صبا.

دفتر روزنامه شرکت صبا

شماره سند حسابداری	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	۸۸/۳/۲	بانک صندوق بابت افتتاح حساب جاری در بانک ملی ایران شعبه بهار و واریز وجه از صندوق شرکت به آن		۶,۸۰۰,۰۰۰	۶,۸۰۰,۰۰۰
	۸۸/۳/۴	اثاثه اداری بانک بابت خرید اثاثه اداری و پرداخت آن از طریق چک شماره ۱۱۴۵۱		۱,۲۰۰,۰۰۰	۱,۲۰۰,۰۰۰
	۸۸/۳/۶	هزینه تعمیر خودرو بانک بابت پرداخت هزینه تعمیر خودرو از طریق چک شماره ۱۱۴۵۲		۴۳۰,۰۰۰	۴۳۰,۰۰۰
	۸۸/۳/۹	هزینه آب و برق بانک بابت پرداخت هزینه آب و برق از طریق چک شماره ۱۱۴۵۳		۲۹۷,۰۰۰	۲۹۷,۰۰۰
	۸۸/۳/۱۴	بانک فروش بابت فروش کالا به صورت نقد		۴,۸۹۰,۰۰۰	۴,۸۹۰,۰۰۰
	۸۸/۳/۳۰	هزینه تلفن بانک بابت پرداخت هزینه تلفن از طریق چک شماره ۱۱۴۵۴		۱۴۷,۰۰۰	۱۴۷,۰۰۰

زمانی که وجهی به حساب بانکی به نام شرکت واریز شود، در دفاتر شرکت «حساب بانک» بدهکار و زمانی که از طریق صدور چک یا ارائه دفترچه بانکی وجه نقد از حساب بانک برداشت گردد، حساب بانک بستانکار می‌شود.

✓ کنترل مغایرات بانکی و تهیه صورت مغایرت بانکی

در قسمت فوق نحوه ثبت رویدادهای مالی در دفاتر شرکت تشریح گردید. همانطور که شرکت رویدادهای مالی را در دفاتر خود ثبت می‌کند، بانک نیز از طرف دیگر آنها را در دفاتر خود ثبت می‌نماید. اگر ثبت‌هایی که توسط شرکت یا بانک انجام می‌شود در همان تاریخ و به درستی در دفاتر طرف مقابل هم ثبت شود، هیچگونه مغایرتی بین مانده حساب بانک در دفاتر شرکت و مانده حساب شرکت در دفاتر بانک وجود نخواهد داشت. لیکن به علل مختلفی ممکن است بین مانده

حساب بانک در دفاتر شرکت و مانده صورت حساب ارسالی بانک مغایرت وجود داشته باشد. این عوامل در ادامه این بحث تشریح خواهد شد.

✓ ارقام باز

همان‌طور که در قسمت‌های قبلی توضیح داده شد، رویدادهای مالی که حسابدار شرکت در دفاتر شرکت ثبت می‌کند، به محض ارسال اطلاعات لازم به بانک، در دفاتر بانک نیز ثبت می‌گردد. چنانچه به علل مختلفی که در قسمت‌های زیر به آنها خواهیم پرداخت، یکی از طرفین (شرکت یا بانک) رویدادی را در دفاتر خود ثبت نماید ولی دیگری آن را تا تاریخ معینی ثبت نکرده باشد، اصطلاحاً گفته می‌شود که مبلغ ثبت شده در دفاتر طرفی که ثبت کرده باز است. برای مثال، اگر شرکت چکی را در تاریخ ۱۳۸۸/۹/۲۷ صادر کند و به شخصی تحویل دهد ولی آن شخص جهت وصول چک تا پایان ماه به بانک مراجعه نکند، چون شرکت صدور چک را در دفاتر خود ثبت کرده ولی بانک به دلیل مراجعه نکردن شخص به بانک، تا پایان ماه آن را ثبت نکرده است، مبلغ چک مزبور در دفاتر شرکت به عنوان یکی از ارقام باز تلقی می‌شود.

ارقام باز هم می‌تواند در دفاتر شرکت باشد و هم در صورت حساب بانک.

مبالغی که یکی از طرفین (شرکت یا بانک) آن را در دفاتر خود ثبت نموده ولی طرف دیگر، آن را تا تاریخ معینی ثبت نکرده باشد، ارقام باز نامیده می‌شود.

ارقام باز صورت حساب بانک

مواردی است که بانک آنها را در دفاتر خود ثبت کرده ولی حسابدار شرکت آنها را تا پایان ماه مورد نظر در دفاتر شرکت ثبت نکرده است را ارقام باز صورت حساب بانک می‌گویند. این ارقام در زیر به طور مفصل تشریح شده است.

به مبالغی که بانک آنها را در دفاتر خود ثبت کرده ولی در دفاتر شرکت ثبت نشده است ارقام باز صورت حساب بانک می‌گویند.

ارقام باز دفاتر شرکت

به مواردی که حسابدار شرکت آنها را در دفاتر شرکت ثبت کرده لیکن به عللی تا پایان ماه مورد نظر در بانک ثبت نشده است را ارقام باز دفاتر شرکت می‌گویند.

به مبالغی که شرکت آنها را در دفاتر خود ثبت کرده ولی در دفاتر بانک ثبت نشده است ارقام باز دفاتر شرکت می‌گویند.

اکنون به تشریح این دونوع ارقام می‌پردازیم.

✓ تهیه صورت مغایرت بانکی و محاسبه موجودی واقعی

یکی از کارهایی که معمولاً حسابداران در پایان هر ماه باید انجام دهند، مقایسه ارقام ثبت شده در «حساب بانک» در دفاتر شرکت با ارقام ثبت شده در صورت حساب بانکی است که معمولاً بانک‌ها در پایان هر ماه تحویل مشتریان خود می‌دهند. مانده حساب بانک

در دفاتر شرکت در اکثر موارد با مانده مندرج در صورت حساب بانک تطابق ندارد. این تطابق نداشتن عمدتاً ناشی از این است که بانک و مؤسسه همزمان از یک رویداد مطلع نمی شوند و همزمان با هم مستندات واریزی ها و چک های صادره مؤسسه (مبالغ برداشت شده از حساب بانکی مؤسسه) را دریافت نمی کنند. البته برخی موارد هم عدم تطابق مانده حساب بانک در دفاتر شرکت با مانده مندرج در صورت حساب بانک، ناشی از اشتباه یکی از طرفین است.

پس به طور خلاصه می توان گفت که عدم تطابق مانده حساب بانک در دفاتر شرکت با مانده مندرج در صورت حساب بانک، ناشی از موارد زیر است:

۱- مستندات واریزی ها و چک های صادره از سوی مؤسسه، همزمان در اختیار بانک و مؤسسه قرار نمی گیرد. بعضی موارد را اول مؤسسه مطلع می شود و چند روز بعد مستندات آن به بانک تحویل داده می شود. مثل چک های صادره از سوی مؤسسه که ممکن است ذینفع چک آن را با تأخیر از بانک وصول کند. یا مبالغ واریزی از طرف مشتریان که ممکن است پس از چند روز اعلامیه واریزی آن تحویل مؤسسه شود.

۲- اشتباه حسابداری شرکت یا بانک. برخی مواقع ممکن است سهواً حسابداری مؤسسه یا بانک مبالغی را با عدد نادرست در دفاتر ثبت کنند یا مبلغی را در طرف نادرست حساب عمل نمایند. مثلاً مبلغی را که باید در بدهکار ثبت شود اشتبهاً در بستانکار حساب ثبت نمایند. البته در مواردی نیز ممکن است چنین اشتباهاتی، عمداً و به منظور اختلاس یا موارد مشابه اعمال گردد. با عنایت به موارد فوق و به منظور اعمال صحیح و به موقع سیستم کنترل های داخلی، لازم است حسابداران در پایان هر ماه ضمن مطابقت دادن مبالغ ثبت شده در دفاتر با اقلام مندرج در صورت حساب بانک، هرگونه مغایرت موجود را تعیین و در اسرع وقت دلیل آن را مشخص کنند و در صورت لزوم به منظور رفع آنها اقدام و پی گیری نمایند. این فرایند از طریق تهیه صورت مغایرت بانکی انجام می شود. برای ارائه شکل کلی تهیه صورت مغایرت بانکی، صورت حساب بانک و دفتر معین حساب بانک در دفاتر شرکت را به صورت زیر در نظر بگیرید:

صورت حساب بانک		دفتر معین حساب بانک (دفاتر شرکت)	
۴۸۰,۰۰۰	واریز نقدی اول	۴۸۰,۰۰۰	واریز نقدی اول
۲۴۰,۰۰۰	برداشت توسط چک اول	۲۴۰,۰۰۰	صدور چک اول
۱۸۰,۰۰۰	واریز توسط مشتریان	۱۲۰,۰۰۰	صدور چک دوم
۲,۰۰۰	هزینه دسته چک		
(اقلام باز بستانکار صورت حساب)		(اقلام باز بستانکار دفتر)	
۴۱۸,۰۰۰	مانده	۴۲۰,۰۰۰	مانده

در اینجا، دو مورد در دفاتر شرکت ثبت شده است که در صورت حساب بانک اقلام متناظر آن مشاهده نمی شود. این موارد را اقلام باز می گویند. در صورت حساب بانک نیز دو مورد وجود دارد که در دفاتر شرکت ثبت نشده است. این اقلام که در صورت حساب بانک درج شده لیکن در دفاتر شرکت اقلام متناظر آن وجود ندارد، اقلام باز صورت حساب بانک می گویند.

مفهوم هر کدام از اقلام باز بعداً بیشتر توضیح داده خواهد شد. اما اکنون دقت کنید که این اقلام چگونه در صورت مغایرت بانکی آورده می‌شوند:

صورت مغایرت بانکی حساب جاری شماره ... در پایان ماه ... سال ...

مانده طبق صورت حساب بانک ۴۱۸,۰۰۰	مانده حساب بانک طبق دفاتر شرکت ۴۲۰,۰۰۰
اضافه می‌شود اقلام باز بدهکار دفتر: ۳۰۰,۰۰۰	اضافه می‌شود اقلام باز بستانکار صورت حساب بانک: ۱۸۰,۰۰۰
واریز نقدی دوم	واریز توسط مشتریان
کسر می‌شود اقلام باز بستانکار دفتر: صدور چک دوم (۱۲۰,۰۰۰)	کسر می‌شود اقلام باز بدهکار صورت حساب بانک: هزینه دسته چک (۲,۰۰۰)
مانده واقعی <u>۵۹۸,۰۰۰</u>	مانده واقعی <u>۵۹۸,۰۰۰</u>

در صورت مغایرت بانکی، اقلام باز بدهکار صورت حساب بانک از مانده طبق دفاتر شرکت کسر و اقلام باز بستانکار صورت حساب بانک به آن اضافه می‌شود.

در صورت مغایرت بانکی، اقلام باز بستانکار دفاتر شرکت از مانده طبق صورت حساب بانک کسر و اقلام باز بدهکار دفاتر شرکت به آن اضافه می‌شود.

با توجه به این توضیحات، اکنون مراحل تهیه صورت مغایرت بانکی با استفاده از یک مثال توضیح داده می‌شود.

مثال ۷: شرکت شقایق در ابتدای سال ۱۳۸۷ تأسیس شد. این شرکت دارای یک حساب جاری به شماره ۲۷۴۶ در بانک ملی شعبه الف است. عملیات انجام شده مرتبط با این حساب، طی فروردین ماه به صورت زیر در دفتر معین حساب مذکور ثبت گردیده است:

دفتر معین بانک: حساب جاری شماره ۲۷۴۶ نزد بانک ملی شعبه الف					
شماره سند	تاریخ	شرح	بدهکار	بستانکار	مانده
۲	۸۷/۰۱/۰۷	واریز نقدی	۸۰۰,۰۰۰		
۵	۸۷/۰۱/۰۷	صدور چک شماره ۵۹۱۲۰ جهت خرید کالا		۱۸۰,۰۰۰	
۱۱	۸۷/۰۱/۰۸	صدور چک شماره ۵۹۱۲۱ جهت خرید ملزومات		۷۰,۰۰۰	
۱۸	۸۷/۰۱/۰۸	صدور چک شماره ۵۹۱۲۲ جهت هزینه حمل		۴۵,۰۰۰	
۲۵	۸۷/۰۱/۰۸	صدور چک شماره ۵۹۱۲۳ جهت هزینه سفر		۸۴,۰۰۰	
۲۶	۸۷/۰۱/۰۹	دریافت بابت فروش کالا	۷۶۰,۰۰۰		
۲۸	۸۷/۰۱/۱۰	صدور چک شماره ۵۹۱۲۴ جهت قرض		۱۴۰,۰۰۰	
۳۵	۸۷/۰۱/۱۱	صدور چک شماره ۵۹۱۲۵ جهت خرید کالا		۲۳۰,۰۰۰	
۴۶	۸۷/۰۱/۱۵	دریافت بابت فروش کالا	۴۷۰,۰۰۰		
۴۸	۸۷/۰۱/۱۶	دریافت بابت فروش کالا	۳۸۰,۰۰۰		
۵۰	۸۷/۰۱/۱۶	دریافت بابت فروش کالا	۶۸۰,۰۰۰		
۵۲	۸۷/۰۱/۱۸	دریافت بابت فروش کالا	۷۹,۰۰۰		
۵۷	۸۷/۰۱/۲۱	صدور چک شماره ۵۹۱۲۶ جهت خرید کالا		۳۱۰,۰۰۰	
۵۸	۸۷/۰۱/۲۵	صدور چک شماره ۵۹۱۲۷ جهت هزینه تلفن		۸۹,۰۰۰	
۵۹	۸۷/۱/۲۷	صدور چک شماره ۵۹۱۲۸ جهت هزینه بیمه		۷۲,۰۰۰	
۶۰	۸۷/۰۱/۲۸	صدور چک شماره ۵۹۱۲۹ جهت پرداخت بدهی		۲۵,۰۰۰	
۶۱	۸۷/۰۱/۲۹	صدور چک شماره ۵۹۱۳۰ جهت هزینه حقوق		۴۱۰,۰۰۰	
۶۲	۸۷/۰۱/۳۰	دریافت بابت فروش کالا	۷۲۰,۰۰۰		
۶۵	۸۷/۰۱/۳۰	صدور چک شماره ۵۹۱۳۱ جهت هزینه متفرقه		۴۷,۰۰۰	
۶۶	۸۷/۰۱/۳۱	صدور چک شماره ۵۹۱۳۲ جهت هزینه اجاره		۹۱,۵۰۰	
۶۸	۸۷/۰۱/۳۱	حواله وجه از شهرستان	۱۴۰,۰۰۰		
۷۲	۸۷/۰۱/۳۱	صدور چک شماره ۵۹۱۳۳ جهت هزینه‌ها		۲۴,۰۰۰	۲,۲۱۱,۵۰۰

صورت حساب بانک: حساب جاری شماره ۲۷۴۶ شرکت شقایق					
مانده	بستانکار	بدهکار	شرح	تاریخ	ردیف
	۸۰۰,۰۰۰		واریز نقدی	۸۷/۰۱/۰۷	۱
		۱۸۰,۰۰۰	برداشت طی چک شماره ۵۹۱۲۰	۸۷/۰۱/۰۷	۲
		۴۵,۰۰۰	برداشت طی چک شماره ۵۹۱۲۲	۸۷/۰۱/۰۸	۳
		۷۰,۰۰۰	برداشت طی چک شماره ۵۹۱۲۱	۸۷/۰۱/۰۸	۴
		۸۴,۰۰۰	برداشت طی چک شماره ۵۹۱۲۳	۸۷/۰۱/۰۹	۵
	۷۶۰,۰۰۰		واریز نقدی	۸۷/۰۱/۰۹	۶
		۱۴۰,۰۰۰	برداشت طی چک شماره ۵۹۱۲۴	۸۷/۰۱/۱۱	۷
		۳۲۰,۰۰۰	برداشت طی چک شماره ۵۹۱۲۵	۸۷/۰۱/۱۱	۸
	۴۷۰,۰۰۰		واریز نقدی	۸۷/۰۱/۱۵	۹
	۶۸۰,۰۰۰		واریز نقدی	۸۷/۰۱/۱۶	۱۰
	۷۹,۰۰۰		واریز نقدی	۸۷/۰۱/۱۶	۱۱
	۳۸۰,۰۰۰		واریز نقدی	۸۷/۰۱/۱۸	۱۲
		۳۱۰,۰۰۰	برداشت طی چک شماره ۵۹۱۲۶	۸۷/۰۱/۲۳	۱۳
		۸۹,۰۰۰	برداشت طی چک شماره ۵۹۱۲۷	۸۷/۰۱/۲۶	۱۴
		۷۲,۰۰۰	برداشت طی چک شماره ۵۹۱۲۸	۸۷/۰۱/۲۷	۱۵
		۴۱۰,۰۰۰	برداشت طی چک شماره ۵۹۱۳۰	۸۷/۰۱/۲۹	۱۶
	۷۲۰,۰۰۰		واریز نقدی	۸۷/۰۱/۳۰	۱۷
		۴۷,۰۰۰	برداشت طی چک شماره ۵۹۱۳۱	۸۷/۰۱/۳۱	۱۸
	۲۴۰,۰۰۰		واریز نقدی	۸۷/۰۱/۳۱	۱۹
		۱,۲۰۰	برداشت بابت هزینه ی کارمزد بانکی	۸۷/۰۱/۳۱	۲۰
۲,۵۳۰,۸۰۰	۱۷۰,۰۰۰		واریز نقدی	۸۷/۰۱/۳۱	۲۱

اطلاعات زیر نیز در دست است:

- الف - چک شماره ۵۹۱۲۵ به مبلغ ۳۲۰,۰۰۰ ریال است، که حسابدار شرکت آن را به اشتباه ثبت نموده است.
- ب - گیرندگان چک های شماره ۵۹۱۲۹، ۵۹۱۳۲ و ۵۹۱۳۳ تا پایان فروردین ماه وجه چک را از بانک دریافت نکرده اند.
- ج - در تاریخ ۱۳۸۷/۰۱/۳۱ یکی از مشتریان شرکت مبلغ ۱۴۰,۰۰۰ ریال در وجه حساب جاری شرکت حواله کرده که بانک این مبلغ روز اول اردیبهشت وصول و در حساب شرکت ثبت نموده است.
- د - مبلغ ۲۴۰,۰۰۰ ریال توسط شرکت الف و مبلغ ۱۷۰,۰۰۰ ریال توسط شرکت ب بابت بدهی این شرکت ها، به حساب جاری شرکت واریز شده لیکن تا پایان فروردین مستندات آن به دست شرکت نرسیده بود لذا تا آن تاریخ ثبت دفاتر شرکت نشده است.

هـ- بابت حواله وجه، مبلغ ۱۲۰۰ ریال توسط بانک از حساب شرکت برداشت شده که مستندات آن بعد از ۳۱ فروردین تحویل شرکت داده شده است.
مطلوب است تهیه صورت مغایرت بانکی حساب فوق در پایان فروردین ماه ۱۳۸۷.

✓ مراحل تهیه صورت مغایرت بانکی

مرحله اول

اولین مرحله برای تهیه صورت مغایرت بانکی این است که تک تک ارقام ثبت شده در دفاتر شرکت و صورت حساب بانک را بررسی نمائید. تمام ارقامی که در بدهکار دفاتر شرکت ثبت شده اند باید با ارقامی که در بستانکار صورت حساب بانک ثبت شده اند مقابله گردند و برعکس، ارقامی که در بستانکار دفاتر شرکت ثبت شده اند باید با ارقامی که در بدهکار صورت حساب بانک ثبت شده اند مقابله گردند.

مرحله دوم

در مرحله دوم باید تک تک ارقامی که در مرحله اول مقابله نشده اند مشخص شوند. این ارقام را اصطلاحاً ارقام باز می گویند و به چهار گروه زیر تقسیم می شوند:

۱- ارقام باز بدهکار دفتر

این ارقام شامل مواردی است که حسابدار شرکت آنها را در ستون بدهکار دفتر معین حساب بانک ثبت کرده است لیکن به عللی تا پایان ماه مورد نظر در ستون بستانکار صورت حساب بانک منعکس نشده است. از جمله این ارقام واریزهایی است که از شهرهای دیگر در وجه حساب بانکی شرکت حواله و مستندات آن به شرکت ارائه می شود ولی وجه آن با تأخیر به بانک می رسد. برخی از این وجوه را «**وجوه بین راهی**» هم می گویند.

هنگام تهیه صورت مغایرت بانکی، ارقام باز بدهکار دفتر به مانده طبق صورت حساب بانک اضافه می شود.

۲- ارقام باز بستانکار دفتر

این ارقام شامل مواردی است که حسابدار شرکت آنها را در ستون بستانکار دفتر معین حساب بانک ثبت کرده است لیکن به عللی تا پایان ماه مورد نظر در ستون بدهکار صورت حساب بانک منعکس نشده است. قسمت عمده این ارقام شامل چک هایی است که شرکت صادر کرده ولی گیرندگان چک تا پایان ماه مورد نظر وجه آنها را از بانک وصول نکرده اند. این گونه چک ها را «**چک های معوق**» می گویند.

هنگام تهیه صورت مغایرت بانکی، ارقام باز بستانکار دفتر از مانده طبق صورت حساب بانک، کسر می شود.

۳- ارقام باز بدهکار صورت حساب بانک

این ارقام شامل مواردی است که در ستون بدهکار صورت حساب بانک ثبت شده ولی شرکت آنها را در ستون بستانکار

دفتر معین حساب بانک ثبت نکرده است. اقلام باز بدهکار صورت حساب بانک معمولاً شامل هزینه‌های بانکی و سایر اقلامی است که بانک آنها را از حساب شرکت برداشت کرده لیکن به دلیل بی‌اطلاعی شرکت و یا تأخیر در ارسال مستندات، تا پایان ماه ثبت دفاتر شرکت نشده است.

هنگام تهیه صورت مغایرت بانکی، اقلام باز بدهکار صورت حساب بانک از مانده طبق دفاتر شرکت کسر می‌شود.

۴ - اقلام باز بستانکار صورت حساب بانک

این اقلام شامل مواردی است که در ستون بستانکار صورت حساب بانک ثبت شده ولی شرکت آنها را در ستون بدهکار دفتر معین حساب بانک ثبت نکرده است. اقلام باز بستانکار صورت حساب بانک معمولاً شامل وجوهی است که به حساب بانکی شرکت واریز شده لیکن شرکت از آن اطلاع نداشته و یا مستندات آن تا پایان ماه به دست شرکت نرسیده، لذا در دفاتر شرکت ثبت نشده است.

هنگام تهیه صورت مغایرت بانکی، اقلام باز بستانکار صورت حساب بانک به مانده طبق دفاتر شرکت، اضافه می‌شود.

✓ اقلامی که در دفاتر شرکت یا بانک اشتباه ثبت شده اند

علاوه بر چهار مورد اقلام باز که در بالا به آنها اشاره شد، ممکن است هنگام بررسی دفتر معین حساب بانک یا صورت حساب بانک به اقلامی برخورد کنیم که حسابداری شرکت یا بانک آنها را اشتباه ثبت نموده اند. برخی از این اشتباهات عبارتند از: ثبت رقم بصورت غلط، ثبت مبلغ بدهکار در بستانکار و بالعکس، ثبت مبلغ مربوط به یک حساب دیگر و ...

هنگام تهیه صورت مغایرت بانکی، اگر اقلامی را حسابداری شرکت اشتباهاً ثبت کرده باشد، بسته به مورد، از مانده طبق دفاتر شرکت کسر یا به آن اضافه می‌شود و اگر اشتباه از جانب بانک باشد، بسته به مورد، به مانده طبق صورت حساب بانک اضافه یا از آن کسر می‌شود.

با توجه به مطالب مطرح شده در مرحله ۱ و مرحله ۲، چنانچه دفتر معین حساب جاری ۲۷۴۶ در دفاتر شرکت شقایق با صورت حساب بانک آن مقابله گردد، اقلام باز و اشتباهات آن به شرح زیر باقی می ماند:

اقلام باز دفتر معین بانک

شماره سند	تاریخ	شرح	بدهکار	بستانکار
۳۵	۸۷/۰۱/۱۱	صدور چک شماره ۵۹۱۲۵ جهت خرید کالا		۲۳۰,۰۰۰
۶۰	۸۷/۰۱/۲۸	صدور چک شماره ۵۹۱۲۹ جهت پرداخت بدهی		۲۵,۰۰۰
۶۶	۸۷/۰۱/۳۱	صدور چک شماره ۵۹۱۳۲ جهت هزینه اجاره		۹۱,۵۰۰
۶۸	۸۷/۰۱/۳۱	حواله وجه از شهرستان	۱۴۰,۰۰۰	
۷۲	۸۷/۰۱/۳۱	صدور چک شماره ۵۹۱۳۳ جهت هزینه ها		۲۴,۰۰۰

اقلام باز صورت حساب بانک

ردیف	تاریخ	شرح	بدهکار	بستانکار
۸	۸۷/۰۱/۱۱	برداشت طی چک شماره ۵۹۱۲۵	۳۲۰,۰۰۰	
۱۹	۸۷/۰۱/۳۱	واریز نقدی		۲۴۰,۰۰۰
۲۰	۸۷/۰۱/۳۱	برداشت بابت هزینه کارمزد بانکی	۱,۲۰۰	
۲۱	۸۷/۰۱/۳۱	واریز نقدی		۱۷۰,۰۰۰

اکنون هر کدام از اقلام فوق باید تحلیل شود که آیا جزء اشتباهات است یا جزء اقلام باز. با عنایت به توضیحات ارائه شده در متن مثال و بررسی اقلام فوق نتایج زیر به دست می آید:

۱- مبلغ صحیح چک شماره ۵۹۱۲۵ معادل ۳۲۰,۰۰۰ ریال است که حسابدار شرکت آن را به مبلغ ۲۳۰,۰۰۰ ریال ثبت کرده است. اگر این چک به رقم صحیح ثبت شود، مانده حساب بانک طبق دفاتر شرکت ۹۰,۰۰۰ ریال (۲۳۰,۰۰۰ = ۳۲۰,۰۰۰) کاهش پیدا می کند. لذا هنگام تهیه صورت مغایرت بانکی، باید مبلغ ۹۰,۰۰۰ ریال از مانده طبق دفاتر شرکت کسر شود.

۲- دارندگان چک های شماره ۵۹۱۲۹ به مبلغ ۲۵,۰۰۰ ریال، شماره ۵۹۱۳۲ به مبلغ ۹۱,۵۰۰ ریال و شماره ۵۹۱۳۳ به مبلغ ۲۴,۰۰۰ ریال تا پایان ماه وجه چک خود را از بانک دریافت نکرده اند. بنابراین، این موارد جزء اقلام باز بستانکار دفتر می باشد که باید در صورت مغایرت بانکی، از مانده، طبق صورت حساب بانک، کسر شوند.

۳- در تاریخ ۱۳۸۷/۰۱/۳۱ یکی از مشتریان شرکت مبلغ ۱۴۰,۰۰۰ ریال در وجه حساب جاری شرکت حواله کرده که شرکت این مبلغ را طی سند شماره ۶۸ به درستی در ستون بدهکار دفتر معین بانک ثبت کرده است لیکن بانک این مبلغ را تا پایان فروردین در صورت حساب بانک عمل نکرده است. لذا این مبلغ جزء اقلام باز بدهکار دفتر می باشد و هنگام تهیه صورت مغایرت بانکی، باید به مانده، طبق صورت حساب بانک اضافه شود.

۴- ردیف های ۱۹ و ۲۰ صورت حساب بانک حاوی دو مورد واریزی نقدی به مبلغ ۲۴۰,۰۰۰ ریال و ۱۷۰,۰۰۰ ریال توسط شرکت الف و شرکت ب است که تا پایان فروردین ماه در دفاتر شرکت ثبت نشده است. لذا جزء اقلام باز بستانکار صورت حساب بانک است و هنگام تهیه صورت مغایرت بانکی، باید به مانده طبق دفاتر شرکت اضافه شود.

۵- بانک بابت هزینه کارمزد بانکی مبلغ ۱,۲۰۰ ریال از حساب جاری شرکت برداشت نموده که تا پایان فروردین ماه در دفاتر شرکت ثبت نشده و جزء اقلام باز بدهکار صورت حساب بانک است و هنگام تهیه صورت مغایرت بانکی، باید از مانده طبق دفاتر شرکت، کسر شود.

مرحله سوم

در مرحله سوم، باید صورت مغایرت بانکی مطابق شرحی که در ابتدای این فصل داده شد تهیه شود.

شرکت شقایق

صورت مغایرت بانکی حساب جاری ۲۷۴۶ نزد بانک ملی شعبه ... در ۱۳۸۷/۰۱/۳۱

مانده طبق صورت حساب بانک ۲,۵۳۰,۸۰۰ اضافه می شود اقلام باز بدهکار دفتر: - حواله ثبت شده طی سند شماره ۶۸ ۲۴۰,۰۰۰ ۱۴۰,۰۰۰ کسر می شود اقلام باز بستانکار دفتر: - چک معوق شماره ۵۹۱۲۹ ۲۵,۰۰۰ - چک معوق شماره ۵۹۱۳۲ ۹۱,۵۰۰ - چک معوق شماره ۵۹۱۳۳ ۲۴,۰۰۰ (۱۴۰,۵۰۰)	مانده طبق دفاتر شرکت ۲,۲۱۱,۵۰۰ اضافه می شود اقلام باز بستانکار صورت حساب: - واریز نقدی توسط شرکت الف ۲۴۰,۰۰۰ - واریز نقدی توسط شرکت ب ۱۷۰,۰۰۰ (۴۱۰,۰۰۰) کسر می شود اقلام باز بدهکار صورت حساب: - اشتباه در ثبت چک شماره ۵۹۱۲۵ ۹۰,۰۰۰ - هزینه کارمزد بانکی ۱,۲۰۰ (۹۱,۲۰۰)
مانده واقعی ۲,۵۳۰,۳۰۰	مانده واقعی ۲,۵۳۰,۳۰۰

✓ ثبت اصلاحات مغایرات بانکی در دفاتر شرکت

پس از آن که صورت مغایرت بانکی تهیه و اقلام ثبت نشده در دفاتر شرکت مشخص شد، لازم است حسابدار شرکت، رویدادهایی را که در دفاتر شرکت ثبت نشده در سند حسابداری و دفاتر شرکت ثبت نماید. لازم است یادآوری شود در این مرحله، فقط اشتباهات و اقلام بازی که از مانده طبق دفاتر شرکت کسر و یا به آن اضافه شده است نیاز به ثبت دارد. لذا با توجه به صورت مغایرت بانکی فوق، بابت موارد زیر باید ثبت‌های لازم در دفاتر انجام شود:

۱ - اشتباه در ثبت چک شماره ۵۹۱۲۵ (فرض کنید این چک قبلاً هم در دفتر روزنامه و هم در دفتر کل به مبلغ غلط ثبت شده است)

۲ - هزینه کارمزد بانکی

۳ - واریز نقدی توسط شرکت الف

۴ - واریز نقدی توسط شرکت ب

دفتر روزنامه شرکت شقایق

تاریخ	شرح	بدهکار	بستانکار
۱۳۸۷/۰۱/۳۱	خرید بانک بابت اصلاح سند حسابداری شماره ۳۵ مورخ ۸۷/۱/۱۱	۹۰,۰۰۰	۹۰,۰۰۰
۱۳۸۷/۰۱/۳۱	هزینه کارمزد بانکی بانک بابت هزینه کارمزد بانکی	۱,۲۰۰	۱,۲۰۰
۱۳۸۷/۰۱/۳۱	بانک حساب‌های دریافتی - شرکت الف حساب‌های دریافتی - شرکت ب بابت واریز نقدی توسط شرکت‌های الف و ب	۴۱۰,۰۰۰	۲۴۰,۰۰۰ ۱۷۰,۰۰۰

روش محاسبه موجودی بانک از مانده دفتر

به صورت مغایرت بانکی که در فوق تنظیم شده است اصطلاحاً صورت مغایرت به روش مانده واقعی می گویند. روش مانده واقعی تنها روش مورد قبول مطابق استانداردهای حسابداری است. اما با این وجود، صورت مغایرت بانکی را می توان به دو روش دیگر نیز تهیه نمود.

در یکی از این روش ها، با استفاده از مانده حساب بانک در دفاتر شرکت، موجودی بانک مطابق صورت حساب ارسالی بانک محاسبه می شود. با توجه به اطلاعات مثال فوق، صورت مغایرت بانکی با این روش به صورت زیر تنظیم می گردد:

شرکت شقایق

صورت مغایرت بانکی حساب جاری ۲۷۴۶ نزد بانک ملی شعبه ... در ۱۳۸۷/۰۱/۳۱

۲,۲۱۱,۵۰۰	مانده طبق دفاتر شرکت
	کسر می شود اقلام باز بدهکار صورت حساب:
	- اشتباه در ثبت چک شماره ۵۹۱۲۵
۹۰,۰۰۰	- هزینه کارمزد بانکی
(۹۱,۲۰۰)	۱,۲۰۰
	اضافه می شود اقلام باز بستانکار صورت حساب:
	- واریز نقدی توسط شرکت الف
۲۴۰,۰۰۰	- واریز نقدی توسط شرکت ب
۴۱۰,۰۰۰	۱۷۰,۰۰۰
	اضافه می شود اقلام باز بستانکار دفتر:
	- چک معوق شماره ۵۹۱۲۹
۲۵,۰۰۰	- چک معوق شماره ۵۹۱۳۲
۹۱,۵۰۰	- چک معوق شماره ۵۹۱۳۳
۱۴۰,۵۰۰	۲۴,۰۰۰
	کسر می شود اقلام باز بدهکار دفتر:
	- حواله ثبت شده طی سند شماره ۶۸
(۱۴۰,۰۰۰)	مانده طبق صورت حساب بانک
<u>۲,۵۳۰,۸۰۰</u>	

روش محاسبه موجودی بانک طبق صورت حساب بانک

با توجه به توضیحات فوق، با استفاده از مانده صورت حساب ارسالی بانک نیز، می توان مانده حساب بانک در دفاتر شرکت را محاسبه نمود. با توجه به اطلاعات مثال فوق، صورت مغایرت بانکی با این روش به صورت زیر تنظیم می گردد:

شرکت شقایق

صورت مغایرت بانکی حساب جاری ۲۷۴۶ نزد بانک ملی شعبه ... در ۱۳۸۷/۰۱/۳۱

۲,۵۳۰,۸۰۰	مانده طبق صورت حساب بانک
	کسر می شود اقلام باز بستانکار دفتر:
	- چک معوق شماره ۵۹۱۲۹
۲۵,۰۰۰	- چک معوق شماره ۵۹۱۳۲
۹۱,۵۰۰	- چک معوق شماره ۵۹۱۳۳
(۱۴۰,۵۰۰)	۲۴,۰۰۰
	اضافه می شود اقلام باز بدهکار دفتر:
	- حواله ثبت شده طی سند شماره ۶۸
۱۴۰,۰۰۰	اضافه می شود اقلام باز بدهکار صورت حساب:
۲,۵۳۰,۳۰۰	- اشتباه در ثبت چک شماره ۵۹۱۲۵
	- هزینه کارمزد بانکی
(۹۱,۲۰۰)	۱,۲۰۰
	کسر می شود اقلام باز بستانکار صورت حساب:
	- واریز نقدی توسط شرکت الف
۲۴۰,۰۰۰	- واریز نقدی توسط شرکت ب
(۴۱۰,۰۰۰)	۱۷۰,۰۰۰
<u>۲,۲۱۱,۵۰۰</u>	مانده طبق دفاتر شرکت

✓ حساب تنخواه گردان

با وجود این که کلیه مؤسسات پرداخت‌های خود را غالباً از طریق صدور چک از حساب‌های بانکی انجام می‌دهند، پرداخت هزینه‌های جزئی از حساب بانک امکان پذیر نیست. برای مثال پرداخت مبلغ جزئی برای کرایه تاکسی از طریق صدور چک از حساب بانکی میسر و معقول نیست. برای پرداخت این موارد، مبلغی پول در اختیار یک یا چند نفر از کارکنان شرکت قرار می‌گیرد تا از محل آن هزینه‌های جزئی را پرداخت کنند. مبلغی که به این منظور در اختیار این افراد قرار می‌گیرد «تنخواه گردان» نامیده می‌شود.

مبلغی پول را که به منظور پرداخت هزینه‌های جزئی در اختیار یک یا چند نفر از کارکنان شرکت قرار می‌دهند را «تنخواه گردان» می‌نامند.

✓ ثبت عملیات مالی در حساب تنخواه گردان

حساب تنخواه گردان یک دارایی است و بدهکار و بستانکار کردن آن تا حد زیادی شبیه حساب صندوق می‌باشد. لازم به ذکر است برای ثبت عملیات مالی تنخواه گردان از دو روش زیر می‌توان استفاده نمود:

(الف) روش تنخواه گردان ثابت

(ب) روش تنخواه گردان متغیر

برای تشریح عملیات حسابداری مربوط به تنخواه گردان به مثال زیر توجه نمایید.

مثال ۱: شرکت الف در ۱۳۸۸/۲/۱ مبلغ ۲,۰۰۰,۰۰۰ ریال تنخواه گردان را از طریق صدور چک در اختیار آقای محمدی یکی از کارکنان شرکت قرارداد. هزینه‌های انجام گرفته از محل تنخواه گردان آقای محمدی طی اردیبهشت ماه سال مذکور به شرح زیر است.

ملزومات	۴۱۲,۰۰۰ ریال
هزینه ایاب و ذهاب	۳۴۱,۰۰۰ ریال
هزینه سوخت و تعمیرات جزئی خودرو	۴۱۵,۰۰۰ ریال
هزینه پذیرایی	۶۷۴,۰۰۰ ریال
جمع	<u>۱,۸۴۲,۰۰۰ ریال</u>

آقای محمدی لیست هزینه‌های انجام شده خود را پس از تأیید مدیر مربوطه به امور مالی ارائه نمود و امور مالی در تاریخ ۱۳۸۸/۲/۳۱ مبلغ ۱,۸۴۲,۰۰۰ ریال از طریق صدور چک در اختیار نامبرده قرار داد. همچنین در طی خرداد ماه سال مذکور هزینه‌های زیر از محل تنخواه گردان آقای محمدی انجام شده است:

هزینه ایاب و ذهاب	۶۵۶,۰۰۰ ریال
هزینه سوخت و تعمیرات جزئی خودرو	۳۸۶,۰۰۰ ریال
هزینه پذیرایی	۷۲۳,۰۰۰ ریال
جمع	<u>۱,۷۶۵,۰۰۰ ریال</u>

در پایان خرداد ماه نیز آقای محمدی لیست هزینه‌های انجام شده خود را پس از تأیید مدیر مربوطه به امور مالی ارائه نمود و امور مالی در تاریخ ۱۳۸۸/۳/۳۱ مبلغ ۱,۷۶۵,۰۰۰ ریال از طریق صدور چک در اختیار نامبرده قرار داد. مطلوب است ثبت رویدادهای فوق در دفتر روزنامه شرکت الف با دو روش تنخواه گردان ثابت و تنخواه گردان متغیر.

روش تنخواه گردان ثابت دفتر روزنامه شرکت الف

شماره سند حسابداری	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	۸۸/۲/۱	تنخواه گردان بانک بابت پرداخت تنخواه گردان به آقای محمدی		۲,۰۰۰,۰۰۰	۲,۰۰۰,۰۰۰
	۸۸/۲/۳۱	هزینه ملزومات مصرفی هزینه ایاب و ذهاب هزینه سوخت و تعمیرات خودرو هزینه پذیرائی بانک بابت هزینه‌های انجام شده از محل تنخواه آقای محمدی و ترمیم تنخواه نامبرده		۴۱۲,۰۰۰ ۳۴۱,۰۰۰ ۴۱۵,۰۰۰ ۶۷۴,۰۰۰	۱,۸۴۲,۰۰۰
	۸۸/۳/۳۱	هزینه ایاب و ذهاب هزینه سوخت و تعمیرات خودرو هزینه پذیرائی بانک بابت هزینه‌های انجام شده از محل تنخواه آقای محمدی و ترمیم تنخواه نامبرده		۶۵۶,۰۰۰ ۳۸۶,۰۰۰ ۷۲۳,۰۰۰	۱,۷۶۵,۰۰۰

حساب تنخواه گردان

۲,۰۰۰,۰۰۰

روش تنخواه گردان متغیر دفتر روزنامه شرکت الف

شماره سند حسابداری	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	۸۸/۲/۱	تنخواه گردان بانک بابت پرداخت تنخواه گردان به آقای محمدی		۲,۰۰۰,۰۰۰	۲,۰۰۰,۰۰۰
	۸۸/۲/۳۱	هزینه ملزومات مصرفی هزینه ایاب و ذهاب هزینه سوخت و تعمیرات خودرو هزینه پذیرائی تنخواه گردان تنخواه گردان بانک بابت هزینه‌های انجام شده از محل تنخواه آقای محمدی و ترمیم تنخواه نامبرده		۴۱۲,۰۰۰ ۳۴۱,۰۰۰ ۴۱۵,۰۰۰ ۶۷۴,۰۰۰ ۱,۸۴۲,۰۰۰ ۱,۸۴۲,۰۰۰	۱,۸۴۲,۰۰۰
	۸۸/۳/۳۱	هزینه ایاب و ذهاب هزینه سوخت و تعمیرات خودرو هزینه پذیرائی تنخواه گردان تنخواه گردان بانک بابت هزینه‌های انجام شده از محل تنخواه آقای محمدی و ترمیم تنخواه نامبرده		۶۵۶,۰۰۰ ۳۸۶,۰۰۰ ۷۲۳,۰۰۰ ۱,۷۶۵,۰۰۰ ۱,۷۶۵,۰۰۰	۱,۷۶۵,۰۰۰

حساب تنخواه گردان

۱,۸۴۲,۰۰۰	۲,۰۰۰,۰۰۰
۱,۷۶۵,۰۰۰	۱,۸۴۲,۰۰۰
	۱,۷۶۵,۰۰۰

همانطور که ملاحظه می‌شود، در روش تنخواه گردان ثابت، حساب تنخواه گردان در زمان پرداخت وجه اولیه تنخواه گردان بدهکار می‌شود و تا هر زمان که تنخواه گردان برقرار باشد، بدون تغییر می‌ماند. اما در روش تنخواه گردان متغیر، هرگونه هزینه‌ای که از محل تنخواه گردان انجام می‌شود، در حساب تنخواه گردان ثبت می‌گردد لذا مانده تنخواه گردان در طول زمان تغییر می‌نماید.

با توجه به این که در روش تنخواه گردان ثابت هزینه‌های انجام شده از محل تنخواه گردان در حساب دفتر کل (یا حساب معین) تنخواه گردان ثبت نمی‌شود، اطلاعات مربوط به هزینه‌های انجام شده از محل تنخواه گردان از روی دفاتر کل یا معین تنخواه گردان قابل مشاهده نیست، در صورتی که در روش تنخواه گردان متغیر، از روی حساب تنخواه گردان می‌توان کلیه هزینه‌های انجام شده از محل تنخواه گردان را مشاهده کرد. بنابراین، استفاده از روش تنخواه گردان ثابت مناسب نیست و توصیه می‌شود که روش تنخواه گردان متغیر مورد استفاده قرار گیرد.

بدهکار و بستانکار کردن تنخواه گردان تا حد زیادی شبیه حساب صندوق است. برای ثبت عملیات مالی تنخواه گردان از دو روش می‌توان استفاده نمود. در روش تنخواه گردان ثابت، هنگام ارائه اسناد هزینه، در حساب تنخواه گردان ثبتی به عمل نمی‌آید. در روش تنخواه گردان متغیر، هنگام ارائه اسناد هزینه، حساب هزینه مربوطه بدهکار و حساب تنخواه گردان بستانکار می‌شود.

پرسش

- ۱- حساب صندوق در چه مواردی بدهکار و در چه مواردی بستانکار می شود؟
- ۲- منظور از تنخواه گردان چیست؟ توضیح دهید.
- ۳- برای ثبت رویدادهای مالی مربوط به تنخواه گردان چند روش وجود دارد؟ آنها را نام ببرید و بگویید که کدام یک از آنها مناسب تر است.
- ۴- در کدام روش ثبت رویدادهای مالی مربوط به تنخواه گردان مانده حساب تنخواه گردان بدون تغییر می ماند؟
- ۵- حساب بانک در چه مواردی بدهکار و در چه مواردی بستانکار می شود؟
- ۶- منظور از اقلام باز چیست؟ آن را توضیح دهید.
- ۷- اقلام باز بدهکار دفتر چه اقلامی هستند؟
- ۸- اقلام باز بستانکار دفتر چه اقلامی هستند؟
- ۹- اقلام باز بدهکار صورت حساب بانک چه اقلامی هستند؟
- ۱۰- اقلام باز بستانکار صورت حساب بانک چه اقلامی هستند؟
- ۱۱- اقلامی که در دفاتر شرکت یا بانک اشتباه ثبت شده اند چگونه در صورت مغایرت بانکی درج می شوند؟

تمرین

- ۱- جمع فروش های نقدی فروشگاه نوین در تاریخ ۱۳۸۹/۷/۲۲ مبلغ ۶,۲۴۷,۸۰۰ ریال و وجه نقد وصول شده در آن روز ۶,۲۴۷,۰۰۰ ریال است. مطلوب است ثبت این رویداد در دفتر روزنامه فروشگاه نوین.
- ۲- مانده حساب کسور و اضافات صندوق در فروشگاه هدایت در پایان سال ۱۳۸۹ مبلغ ۱۸,۲۴۰ ریال بدهکار است. مطلوب است ثبت بستن حساب مزبور در پایان سال ۱۳۸۹ در دفتر روزنامه فروشگاه.
- ۳- رویدادهای زیر در مورد تنخواه گردان آقای حسینی، که از کارکنان شرکت شهاب است، طی تیرماه ۱۳۸۸ اتفاق افتاده است. آنها را با روش تنخواه گردان ثابت در دفتر روزنامه شرکت شهاب ثبت کنید.
- در تاریخ ۱۳۸۸/۴/۱ از طریق صدور چک از حساب بانکی شرکت، مبلغ ۲,۵۰۰,۰۰۰ ریال تنخواه گردان در اختیار آقای حسینی قرار گرفت.

هزینه های انجام گرفته از محل تنخواه گردان آقای حسینی طی تیر ماه سال مذکور به شرح زیر می باشد:

هزینه پذیرائی	۴۷۲,۰۰۰ ریال
هزینه ایاب و ذهاب	۶۴۸,۰۰۰ ریال
هزینه سوخت و تعمیرات خودرو	۴۲۷,۰۰۰ ریال
هزینه های متفرقه	۷۷۶,۰۰۰ ریال
جمع	<u>۲,۳۲۳,۰۰۰ ریال</u>

آقای حسینی لیست هزینه های انجام شده خود را پس از تأیید مدیر مربوطه به امور مالی ارائه نمود و امور مالی در تاریخ ۱۳۸۸/۴/۳۱ مبلغ ۲,۳۲۳,۰۰۰ ریال از طریق صدور چک در اختیار نام برده قرار داد.

۴- با توجه به اطلاعات سؤال قبل، رویدادهای فوق را در دفتر روزنامه شرکت شهاب با روش تنخواه گردان متغیر ثبت کنید.

۵- شرکت شفق در تاریخ ۱۳۸۸/۷/۱ یک حساب جاری در بانک ملی ایران شعبه ظفر افتتاح نمود و مبلغ ۷,۲۸۰,۰۰۰ ریال وجه نقد از محل صندوق شرکت به آن واریز کرد. سایر عملیات مالی مربوط به حساب بانکی مزبور در مهرماه به شرح زیر است:

در تاریخ ۱۳۸۸/۷/۶ هزینه آب و برق شرکت به مبلغ ۴۲۶,۰۰۰ ریال از طریق صدور چک شماره ۷۷۴۱۱ پرداخت شد.

در تاریخ ۱۳۸۸/۷/۹ مقداری ائانه اداری به مبلغ ۲,۱۴۰,۰۰۰ ریال خریداری شد و با صدور چک شماره ۷۷۴۱۲ وجه آن

پرداخت شد.

در تاریخ ۱۳۸۸/۷/۱۳ هزینه سوخت و تعمیرات جزئی یک دستگاه خودرو به مبلغ ۶۲۳,۰۰۰ ریال از طریق صدور چک شماره ۷۷۴۱۳ پرداخت شد.

۱۳۸۸/۷/۱۸ مبلغ ۵,۸۹۰,۰۰۰ ریال کالا به فروش رسید و خریدار وجه آن را به حساب جاری شرکت نزد بانک ملی واریز نمود.

در تاریخ ۱۳۸۸/۷/۳۰ هزینه تلفن شرکت به مبلغ ۲۴۱,۰۰۰ ریال از طریق صدور چک شماره ۷۷۴۱۴ پرداخت شد.

مطلوب است ثبت رویدادهای فوق در دفتر روزنامه شرکت شفق.

۶- اطلاعات مربوط به دفتر معین حساب جاری شماره ۸۸۴۴ شرکت نوروز در فروردین ماه ۱۳۸۹ و همچنین صورت حساب بانک حساب مذکور به شرح زیر است:

دفتر معین بانک: حساب جاری شماره ۸۸۴۴ نزد بانک ملی شعبه یادگار

شماره سند	تاریخ	شرح	بدهکار	بستانکار	مانده
۲	۸۹/۰۱/۰۴	واریز نقدی	۹۲۰,۰۰۰		
۵	۸۹/۰۱/۰۷	صدور چک شماره ۶۶۱۱ جهت هزینه حمل کالا		۸۷,۰۰۰	
۱۱	۸۹/۰۱/۰۸	صدور چک شماره ۶۶۱۲ جهت خرید ملزومات		۶۱,۰۰۰	
۱۸	۸۹/۰۱/۰۸	صدور چک شماره ۶۶۱۳ جهت هزینه حمل		۳۸,۰۰۰	
۲۵	۸۹/۰۱/۰۹	صدور چک شماره ۶۶۱۴ جهت هزینه سفر		۲۷,۰۰۰	
۲۶	۸۹/۰۱/۱۰	دریافت بابت فروش کالا	۲۴۷,۰۰۰		
۲۸	۸۹/۰۱/۱۰	صدور چک شماره ۶۶۱۵ جهت ترمیم تنخواه گردان		۱۵۰,۰۰۰	
۳۵	۸۹/۰۱/۱۱	صدور چک شماره ۶۶۱۶ جهت خرید کالا		۲۳۰,۰۰۰	
۴۶	۸۹/۰۱/۱۵	دریافت بابت فروش کالا	۴۷۲,۰۰۰		
۴۸	۸۹/۰۱/۱۶	دریافت بابت فروش کالا	۳۸۱,۰۰۰		
۵۰	۸۹/۰۱/۱۶	دریافت بابت فروش کالا	۶۸۷,۰۰۰		
۵۷	۸۹/۰۱/۲۱	صدور چک شماره ۶۶۱۷ جهت خرید کالا		۳۱۱,۰۰۰	
۵۸	۸۹/۰۱/۲۵	صدور چک شماره ۶۶۱۸ جهت هزینه تلفن		۸۹,۲۰۰	
۶۸	۸۹/۰۱/۳۱	حواله وجه از شهرستان توسط مشتریان	۲۲۴,۰۰۰		
۷۲	۸۹/۰۱/۳۱	صدور چک شماره ۶۶۱۹ جهت هزینه سوخت		۵۲,۰۰۰	۱,۸۸۵,۸۰۰

صورت حساب بانک: حساب جاری شماره ۸۸۴۴ شرکت نوروژ					
ردیف	تاریخ	شرح	بدهکار	بستانکار	مانده
۱	۸۹/۰۱/۰۴	واریز نقدی		۹۲۰,۰۰۰	
۲	۸۹/۰۱/۰۷	برداشت طی چک شماره ۶۶۱۱	۸۷,۰۰۰		
۳	۸۹/۰۱/۰۸	برداشت طی چک شماره ۶۶۱۲	۶۱,۰۰۰		
۴	۸۹/۰۱/۰۸	برداشت طی چک شماره ۶۶۱۳	۳۸,۰۰۰		
۵	۸۹/۰۱/۰۹	برداشت طی چک شماره ۶۶۱۴	۲۷,۰۰۰		
۶	۸۹/۰۱/۱۰	واریز نقدی		۲۴۷,۰۰۰	
۷	۸۹/۰۱/۱۱	برداشت طی چک شماره ۶۶۱۶	۲۳۰,۰۰۰		
۸	۸۹/۰۱/۱۱	برداشت طی چک شماره ۶۶۱۵	۱۵۰,۰۰۰		
۹	۸۹/۰۱/۱۵	واریز نقدی		۴۷۲,۰۰۰	
۱۰	۸۹/۰۱/۱۶	واریز نقدی		۳۸۱,۰۰۰	
۱۱	۸۹/۰۱/۱۶	واریز نقدی		۶۸۷,۰۰۰	
۱۲	۸۹/۰۱/۱۸	واریز نقدی		۸۱,۴۰۰	
۱۳	۸۹/۰۱/۲۳	برداشت طی چک شماره ۶۶۱۷	۳۱۱,۰۰۰		
۱۴	۸۹/۰۱/۳۱	برداشت بابت هزینه صدور دسته چک	۷,۵۰۰		
۱۵	۸۹/۰۱/۳۱	واریز نقدی		۲۱,۰۰۰	۱,۸۹۷,۹۰۰

اطلاعات زیر نیز در دست است:

الف) واریز نقدی مورخ ۸۹/۱/۱۸ توسط مؤسسه افق بابت بدهی آن مؤسسه است.

ب) واریز نقدی مورخ ۸۹/۱/۳۱ توسط مؤسسه نیرو بابت بدهی آن مؤسسه است.

ج) وجه حواله ثبت شده در تاریخ ۸۹/۰۱/۳۱ در دفاتر شرکت به مبلغ ۲۲۴,۰۰۰ ریال بابت فروش کالا به آنان می باشد که مستندات واریز وجه به صورت دورنگار (فاکس) وصول شده لیکن تا پایان فروردین ماه در صورت حساب بانک ثبت نشده است.

د) گیرندگان چک های شماره ۶۶۱۸ و ۶۶۱۹ تا پایان فروردین ماه وجه چک را از بانک دریافت نکرده اند.

مطلوب است تهیه صورت مغایرت بانکی حساب فوق در پایان فروردین ماه ۱۳۸۹.

۷- اطلاعات زیر در مورد حساب شماره ۵۵۱۹ شرکت نگین در اردیبهشت ماه ۱۳۸۹ در دست است:

الف) مبلغ ۱۴۳,۰۰۰ ریال توسط یکی از مشتریان بابت فروش کالا از بندر عباس برای شرکت حواله شده و مستندات واریز وجه از طریق دورنگار وصول و در دفاتر شرکت ثبت شده است لیکن ماه بعد در صورت حساب بانک ثبت شده است.

ب) هزینه صدور چک بانکی به مبلغ ۲۰,۰۰۰ ریال از حساب جاری ۵۵۱۹ شرکت توسط بانک برداشت شده ولی تا پایان ماه در دفاتر شرکت ثبت نشده است.

- ج) مبلغ ۲۸۶,۰۰۰ ریال توسط مؤسسه نیکو بابت بدهی آن مؤسسه به حساب شرکت واریز شده و در صورت حساب بانک ثبت شده لیکن تا پایان ماه در دفاتر شرکت ثبت نشده است.
- د) گیرندگان چک‌های شماره ۲۲۱۱ به مبلغ ۴۸,۹۰۰ ریال و شماره ۲۲۱۳ به مبلغ ۸۹۶,۰۰۰ ریال تا پایان اردیبهشت ماه وجه چک را از بانک دریافت نکرده‌اند.
- ه) مانده حساب مذکور در پایان اردیبهشت ماه ۱۳۸۹ در دفاتر شرکت ۱,۴۶۷,۰۰۰ ریال و براساس صورت حساب ارسالی بانک ۲,۵۳۴,۹۰۰ ریال است.
- مطلوب است تهیه صورت مغایرت بانکی حساب فوق در پایان اردیبهشت ماه ۱۳۸۹ و ثبت‌های لازم در دفاتر شرکت نگین.

مسائل

- ۱- جمع فروش های نقدی فروشگاه صدف در تاریخ ۱۳۸۸/۷/۲۶ مبلغ ۴,۶۷۷,۴۰۰ ریال و وجه نقد وصول شده در آن روز ۴,۶۷۹,۰۰۰ ریال است. مطلوب است ثبت این رویداد در دفتر روزنامه فروشگاه.
- ۲- مانده حساب کسور و اضافات صندوق در فروشگاه فرزین در پایان سال ۱۳۸۸ مبلغ ۱۱,۲۶۴ ریال بستانکار است. مطلوب است ثبت بستن حساب مزبور در پایان سال ۱۳۸۸ در دفتر روزنامه فروشگاه.
- ۳- رویدادهای زیر در شرکت تابان در مورد تنخواه گردان آقای احمدی طی شهریور ماه سال ۱۳۸۹ اتفاق افتاده است. در تاریخ ۱۳۸۹/۶/۱ از طریق صدور چک از حساب بانکی شرکت، مبلغ ۳۰۰,۰۰۰ ریال تنخواه گردان در اختیار آقای احمدی قرار گرفت.

هزینه های انجام گرفته از محل تنخواه گردان آقای احمدی طی شهریور ماه سال مذکور به شرح زیر است:

هزینه پذیرائی	۶۲۷,۰۰۰ ریال
هزینه ایاب و ذهاب	۴۹۶,۰۰۰ ریال
هزینه سوخت و تعمیرات جزئی خودرو	۸۷۱,۰۰۰ ریال
هزینه های متفرقه	۷۹۶,۰۰۰ ریال
جمع	<u>۲,۷۹۰,۰۰۰ ریال</u>

- آقای احمدی لیست هزینه های انجام شده خود را پس از تأیید مدیر عامل به امور مالی ارائه نمود و امور مالی در تاریخ ۱۳۸۹/۶/۳۱ مبلغ ۲,۷۹۰,۰۰۰ ریال از طریق صدور چک در اختیار نامبرده قرار داد. همچنین در طی مهر ماه سال مذکور هزینه های زیر از محل تنخواه گردان آقای احمدی انجام شده است:

هزینه ایاب و ذهاب	۸۲۵,۰۰۰ ریال
هزینه سوخت و تعمیرات خودرو	۹۴۲,۰۰۰ ریال
هزینه پذیرائی	۸۹۶,۰۰۰ ریال
جمع	<u>۲,۶۶۳,۰۰۰ ریال</u>

- در پایان مهر ماه نیز آقای احمدی لیست هزینه های انجام شده خود را پس از تأیید مدیر عامل به امور مالی ارائه نمود و امور مالی در تاریخ ۱۳۸۹/۷/۳۰ مبلغ ۲,۶۶۳,۰۰۰ ریال از طریق صدور چک از حساب بانکی شرکت در اختیار نامبرده قرار داد.

مطلوب است ثبت رویدادهای فوق در دفتر روزنامه شرکت تابان با دو روش تنخواه گردان ثابت و تنخواه گردان متغیر.

- ۴- دفتر معین حساب جاری شماره ۴۸۲۸ شرکت سپهر نزد بانک تجارت شعبه نبرد و همچنین صورت حساب آن در دی

ماه سال ۱۳۸۸ به صورت صفحه بعد است:

دفتر معین بانک: حساب جاری شماره ۴۸۲۸ نزد بانک تجارت شعبه سپهر

تاریخ	شرح	بدهکار	بستانکار	مانده
۸۸/۱۰/۰۵	واریز نقدی	۸۴۳,۰۰۰		
۸۸/۱۰/۰۷	صدور چک شماره ۵۸۸۱ جهت خرید کالا		۷۶,۰۰۰	
۸۸/۱۰/۰۸	صدور چک شماره ۵۸۸۲ جهت خرید ملزومات		۹۳,۰۰۰	
۸۸/۱۰/۰۹	صدور چک شماره ۵۸۸۳ جهت هزینه حمل		۴۵,۰۰۰	
۸۸/۱۰/۱۱	دریافت بابت فروش کالا	۸۲,۴۰۰		
۸۸/۱۰/۱۲	صدور چک شماره ۵۸۸۴ جهت قرض		۴۶,۰۰۰	
۸۸/۱۰/۱۴	صدور چک شماره ۵۸۸۵ جهت خرید کالا		۷۹,۰۰۰	
۸۸/۱۰/۲۲	دریافت بابت فروش کالا	۱۲۸,۰۰۰		
۸۸/۱۰/۲۸	صدور چک شماره ۵۸۸۶ جهت پرداخت بدهی		۴۷,۰۰۰	
۸۸/۱۰/۳۰	دریافت بابت فروش کالا	۶۱,۰۰۰		
۸۸/۱۰/۳۰	صدور چک شماره ۵۸۸۷ جهت هزینه تلفن		۳۹,۰۰۰	۶۸۹,۴۰۰

صورت حساب بانک: حساب جاری شماره ۴۸۲۸ شرکت سپهر					
ردیف	تاریخ	شرح	بدهکار	بستانکار	مانده
۱	۸۸/۱۰/۰۵	واریز نقدی		۸۴۳,۰۰۰	
۲	۸۸/۱۰/۰۷	برداشت طی چک شماره ۵۸۸۱	۷۶,۰۰۰		
۳	۸۸/۱۰/۰۹	برداشت طی چک شماره ۵۸۸۲	۹۳,۰۰۰		
۴	۸۸/۱۰/۱۱	واریز نقدی		۸۲,۴۰۰	
۵	۸۸/۱۰/۱۲	برداشت طی چک شماره ۵۸۸۴	۴۶,۰۰۰		
۶	۸۸/۱۰/۱۴	برداشت طی چک شماره ۵۸۸۵	۷۹,۰۰۰		
۷	۸۸/۱۰/۲۲	واریز نقدی		۱۲۸,۰۰۰	
۸	۸۸/۱۰/۳۰	برداشت بابت کارمزد بانکی	۲,۵۰۰		
۹	۸۸/۱۰/۳۰	واریز نقدی		۸۳,۰۰۰	۸۳۹,۹۰۰

اطلاعات زیر نیز در دست است:

الف) در تاریخ ۱۳۸۸/۱۰/۳۰ مؤسسه پویش بابت بدهی خود به شرکت مبلغ ۸۳,۰۰۰ ریال در وجه حساب جاری شرکت حواله کرده که بانک این مبلغ را در همان روز وصول و در حساب شرکت ثبت نموده است لیکن شرکت تا پایان دی ماه آن را در دفاتر خود ثبت نکرده است.

ب) در تاریخ ۱۳۸۸/۱۰/۳۰ مبلغ ۲۵۰۰ ریال بابت کارمزد خدمات بانکی از حساب شرکت برداشت کرده لیکن شرکت این مبلغ را تا پایان دی ماه در دفاتر شرکت ثبت نکرده است.

ج) گیرندگان چک‌های شماره ۵۸۸۳، ۵۸۸۶ و ۵۸۸۷ تا پایان دی ماه وجه چک‌های خود را از بانک دریافت نکرده‌اند.

د) در تاریخ ۱۳۸۸/۱۰/۳۰ مبلغ ۶۱,۰۰۰ ریال توسط مؤسسه سلامت به حساب شرکت واریز شده و مستندات آن به شرکت

ارائه شده و شرکت آن را در دفاتر خود ثبت کرده لیکن بانک آن را در بهمن ماه وصول و در حساب شرکت عمل نموده است. مطلوب است تهیه صورت مغایرت بانکی حساب مذکور در پایان دی ماه ۱۳۸۸ و ثبت‌های لازم در دفتر روزنامه شرکت سپهر.

۵- با توجه به اطلاعات سؤال قبل مطلوب است:

الف) محاسبه موجودی بانک طبق صورت حساب بانک.

ب) محاسبه موجودی بانک از مانده دفتر.

۶- اطلاعات زیر در مورد حساب جاری ۸۲۲ شرکت بهار در دست است. مطلوب است تهیه صورت مغایرت بانکی در

تاریخ ۱۳۷۹/۱۱/۳۰ و انجام ثبت‌های لازم در دفتر روزنامه عمومی شرکت.

دفتر معین بانک - جاری ۸۲۲ در ۱۳۷۹/۱۱/۳۰

بستانکار	بدهکار	شرح
۹۵,۰۰۰	۹۹۵,۰۰۰	مانده نقل از ماه قبل
۴۰,۰۰۰		چک ۱۴۲۱
۳۷۵,۰۰۰		چک ۱۴۲۲
۸۵,۰۰۰		چک ۱۴۲۳
		چک ۱۴۲۴
	۴۰۰,۰۰۰	واریز طی فیش ۸۶۶۶
۲۵,۰۰۰		چک ۱۴۲۵ بابت خرید کالا
۸۶,۰۰۰		چک ۱۴۲۶ بابت خرید تجهیزات
	۳۸۰,۰۰۰	حواله شماره ۸۸ از شهرستان
۱۹۵,۰۰۰		چک ۱۴۲۷
۵۷۰,۰۰۰		چک ۱۴۲۸
۴۰,۰۰۰		چک ۱۴۲۹
	۲۶۴,۰۰۰	مانده

صورت حساب بانک - جاری ۸۲۲ در تاریخ ۱۳۷۹/۱۱/۳۰

بستانکار	بدهکار	شرح
۹۹۵,۰۰۰		مانده نقل از ماه قبل
	۳۷۵,۰۰۰	چک ۱۴۲۳
	۹۵,۰۰۰	چک ۱۴۲۱
	۸۵,۰۰۰	چک ۱۴۲۴
۴۰۰,۰۰۰		واریز طی فیش ۸۶۶۶
۲۵۰,۰۰۰		واریز طی فیش ۸۶۶۷ بابت بدهی شرکت ب
	۸۶,۰۰۰	چک ۱۴۲۶
		حواله شماره ۸۸ از شهرستان
	۱۹۵,۰۰۰	چک ۱۴۲۷
۶۰۰,۰۰۰		واریز طی فیش ۸۶۶۸ بابت بدهی شرکت الف
	۷,۵۰۰	هزینه دسته چک
۱,۷۸۱,۵۰۰		مانده

مطلوب است تهیه صورت مغایرت بانکی حساب ۸۲۲ شرکت در پایان بهمن ماه ۱۳۷۹.

۷- با توجه به اطلاعات سؤال قبل مطلوب است:

الف) محاسبه موجودی بانک طبق صورت حساب بانک.

ب) محاسبه موجودی بانک از مانده دفتر.

۸- مانده حساب جاری ۲۸۶ نزد بانک تجارت در دفتر معین شرکت سهامی مهتاب در پایان آبان ماه ۱۳۸۶ مبلغ ۷۷۳,۰۰۰

ریال است در صورتی که مانده حساب مذکور بر اساس صورت حساب بانک ۹۱۲,۰۰۰ ریال است. پس از مطابقت اقلام صورت حساب بانک با دفتر معین شرکت موارد زیر کشف گردیده است:

الف) مبلغ ۴۰,۰۰۰ ریال توسط آقای حمیدی و ۸۰,۰۰۰ ریال توسط شرکت سپهر بابت بدهی آنان در وجه حساب بانکی شرکت حواله شده که تاکنون ثبت دفاتر شرکت نشده است.

ب) وجه واریزی توسط صندوقدار شرکت ۴۸,۰۰۰ ریال در آخرین ساعات روز ۳۰ آبان ماه برای بانک ارسال شده ولی بانک رقم مذکور را در روز بعد در حساب شرکت عمل نموده است.

ج) چک شماره ۱۹۲۸ به مبلغ ۳۴,۰۰۰ ریال و چک شماره ۱۹۵۳ به مبلغ ۶۲,۰۰۰ ریال تا کنون توسط مشتریان به بانک ارائه نگردیده است.

د) حسابدار شرکت مهتاب چک شماره ۱۹۴۵ به مبلغ ۷۴,۰۰۰ ریال را اشتبهاً به مبلغ ۴۷,۰۰۰ ریال در دفاتر ثبت نموده است. چک مزبور بابت خرید اثاثه اداری صادر شده است.

ه) هزینه کارمزد بانکی، که در دفاتر شرکت ثبت نشده، ۲,۰۰۰ ریال است.

مطلوب است تهیه صورت مغایرت بانکی حساب در پایان آبان ماه ۱۳۸۶ و ثبت‌های لازم در دفتر روزنامه شرکت.

۹- اطلاعات زیر در مورد حساب شماره ۷۷۴۴ شرکت بهار در خرداد ماه ۱۳۸۹ در دست است:

الف) مبلغ ۴۱۱,۶۰۰ ریال توسط یکی از مشتریان بابت طلب شرکت از یکی از مشتریان از مشهد برای شرکت حواله شده و مستندات واریز وجه از طریق دورنگار وصول و در دفاتر شرکت ثبت شده لیکن ماه بعد در صورت حساب بانک ثبت شده است.

ب) هزینه صدور دسته چک به مبلغ ۱۰,۰۰۰ ریال از حساب جاری ۷۷۴۴ شرکت توسط بانک برداشت شده ولی تا پایان ماه در دفاتر شرکت ثبت نشده است.

ج) مبلغ ۴۶۳,۰۰۰ ریال توسط مؤسسه نگار بابت بدهی آن مؤسسه به حساب شرکت واریز شده و در صورت حساب بانک ثبت شده لیکن تا پایان ماه در دفاتر شرکت ثبت نشده است.

د) گیرندگان چک‌های شماره ۸۵۴۳ به مبلغ ۷۴,۲۰۰ ریال و شماره ۸۵۴۷ به مبلغ ۶۲۴,۳۰۰ ریال تا پایان خرداد ماه جهت وصول چک به بانک مراجعه نکرده اند.

ه) چک شماره ۸۵۴۶ به مبلغ ۲۷,۶۰۰ ریال صادر و به طلبکاران شرکت تحویل شده است و آنان وجه چک را از بانک وصول کرده‌اند اما در دفاتر شرکت ثبت نشده است.

و) مبلغ چک شماره ۸۵۴۱ بابت خرید کالا در دفاتر شرکت ۳۲,۰۰۰ ریال ثبت شده است ولی مبلغ صحیح آن ۲۳,۰۰۰ ریال است. بانک مبلغ چک مزبور را به طور صحیح ثبت نموده است.

ز) مانده حساب مذکور در پایان اردیبهشت ماه ۱۳۸۹ در دفاتر شرکت ۴۵۶,۷۰۰ ریال و براساس صورت حساب ارسالی بانک ۱,۱۷۸,۰۰۰ ریال می‌باشد.

مطلوب است تهیه صورت مغایرت بانکی حساب فوق در پایان خرداد ماه ۱۳۸۹ و ثبت‌های لازم در دفاتر شرکت بهار.